

Lunds Universitet
Sociologiska institutionen
Avdelningen för socialantropologi

SANK01:3, 15 hp
Ht 2010
Handledare: Steven Sampson

Gemenskapen i ett segregerat välfärdssamhälle

En studie av en kommunal mötesplats i Malmö

LUNDS UNIVERSITET

Författare: Arjumand Carlstein

Sammanfattning

Den här uppsatsen är en fallstudie av ett kommunalt initierat projekt som går ut på att erbjuda möjligheter till generationsöverskridande möten i ett socialt utsatt bostadsområde i Malmö. Jag har studerat ett initiativ där kommunen tillsammans med Malmös största fastighetsbolag, MKB, vill skapa en mötesplats som är tänkt att fungera ur ett gräsrotsperspektiv. Genom att redogöra för bakomliggande samhällsförändringar samt policier kring kommunala mötesplatser, vill jag genom mitt fältarbete påvisa hur projektet "Gemenskapen" fungerar i praktiken och hur samverkan ser ut, dels mellan de olika aktörerna och dels mellan aktör och struktur. Jag kommer bli fram till att både initiativtagarna och målgrupperna har olika intressen. Det finns ingen efterfrågan för just en generationsöverskridande mötesplats och kommunen kan knappast forcera fram gemenskap och lösa befintlig social problematik (segregation och otrygget) genom en resurssnål och toppstyrd insats av detta slag.

Nyckelord: mötesplats, generationsöverskridande, struktur, aktör, policy, gemenskap

Innehållsförteckning

1. Inledning och målsättning med studien.....	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Problemformulering och syfte.....	4
1.3 Avgränsningar	4
1.4 Etiska dilemman och ett och annat förbehåll	5
1.5 Disposition	5
2. Förändringar i den sociala strukturen	6
3. Teori om sociala strukturer, aktörer och mötesplatser	8
3.1 Giddens struktureringssteori: Det tar tid att genom handlingar bygga upp strukturer / organisationer	8
3.2 Alberoni: Institutioner ur ett livscykelperspektiv; de föds och dör.....	9
3.3 Barth: Folk deltar i multipla kulturer/erfarenhetsvärldar och är inte automatiskt samtrimmade	10
3.4 Oldenburgs teori om mötesplatser	10
4. Metod, data och fältarbete	11
4.1 Tillvägagångssätt.....	14
4.2 Begränsningar och problem med vald metod	15
4.3 Självreflexiv diskussion.....	15
5. Mötesplatser i kommunal tjänst	16
5.1 Organisationers policy	18
5.2 Malmös policy kring mötesplatser	18
5.3 Att skapa gemenskap (Gemeinschaft) i det rörliga och segregerade samhället (Gesellschaft)	19
5.4 Bostadsbolaget MKB's policy.....	21
6. Fallstudie: Gemenskapen och dess aktörer	22
6.1 Varför vill kommunen och MKB skapa en generationsöverskridande mötesplats?.....	24
6.2 Att bygga en social struktur/organisation	26
6.3 En observation en helt vanlig dag på Gemenskapen.....	27
6.4 Aktörerna.....	28
6.5 Målgruppen (Seniorerna).....	34
6.6 Övriga målgrupper	37
6.7 Att mobilisera besökare och frivilliga - Möjligheter och problem	38
6.8 Komparativ studie - Gemenskapen versus Garaget.....	41
6.9 Aktör-struktur-problematiken belyst.....	43
6.10 En haltande jämförelse	43
7. Sammanfattning och teoretiska implikationer	44
7.1 Slutdiskussion	48
8. Referenser	50

1. Inledning och målsättning med studien

1.1 Bakgrund

I föreliggande uppsats kommer jag att studera fenomenet kommunal mötesplats. Vad är en sådan mötesplats ett symptom av? Det började med att jag kom i kontakt med en kommunaltjänsteman som rekommenderade ett nystartat projekt i ett förhållandevis ostuderat område i Malmö. Projektet visade sig vara en kommunal mötesplats som var tänkt att fungera som en arena för *generationsöverskridande möten*. Åldersintegration och mötesplats var två begrepp som initieellt fängade mitt intresse. *Åldersintegration*, för att det lät som en ny och fräsch kombination. Jag har själv varit en del av den så kallade integrationsindustrin men då har det mest handlat om att integrera invandrare/nysvenskar/personer med annat modersmål än svenska, med etniska svenskar. *Mötesplats*, för att det verkar ha blivit ett socialt honnörsord i Malmö kommun. Jag blev nyfiken på denna, i mitt tycke, nya variant av integrationsprojekt. Skulle jag själv kunna tänka mig att gå dit, med tanke på närheten till min egen bostad? Tillhörde jag den egentliga målgruppen? Jag bestämde mig följaktligen för att exotifiera det lokala och ta mig an *Gemenskapen*, lokalens namn sedan tidigare och därmed även projektets namn.

1.2 Problemformulering och syfte

Min empiriska studie handlar om hur man från kommunens och bostadsbolagets MKB's perspektiv (uppifrån) försöker konstruera en *generationsöverskridande* mötesplats som är tänkt att fungera ur ett gräsrotsperspektiv (underifrån). Det är följaktligen ett projekt som inte bara är gränsöverskridande när det gäller målgruppen utan även mångfalden av aktörer. Hur fungerar det i praktiken när aktörer med olika traditioner och förutsättningar ska samverka kring ett gemensamt mål? Mitt syfte är att, utifrån aktörernas samverkansprocess, försöka identifiera deras intressen och positionering på spelplanen. Jag vill även ifrågasätta kommunens mötesplatsbegrepp.

1.3 Avgränsningar

Jag är fullt medveten om den snäva tidsramen för att utföra en fältstudie och jag har därför begränsat mig till att utföra en fallstudie av Malmös senaste tillskott av (fysiska) mötesplatser i kommunal regi. Min avsikt med denna uppsats är inte att bringa enhetlighet i mångfalden eller att sälla fram några universellt giltiga förklaringar om kommunalt initierade

mötesplatser. Jag kommer i stället att fokusera på Gemenskapen och den lokala kontexten, samt diskutera initiativet i relation till Malmö stads roll. Därutöver har jag gjort en mindre komparativ studie för att få ytterligare perspektiv på fenomenet. Eftersom jag avsatte de tre första veckorna till fältarbete, kommer min analys och slutsats uteslutande utgå från denna period, som även utgjorde projektets uppstart.

1.4 Etiska dilemman och ett och annat förbehåll

När jag tog kontakt med projektledaren (min ingång till fältet) med en förfrågan om att få göra intervjuer och observationer på Gemenskapen, hade jag ännu ingen uttalad frågeställning. Jag kände på mig att min nyfikenhet och vagt formulerade spörsmål gav upphov till ett visst mått av misstänksamhet. Min otydlighet både inför mig själv och min blivande informant var länge ett dilemma eftersom jag var orolig för att betraktas som oseriös eller som någon som var på jakt efter sensationer. Att jag gång på gång framhöll att jag till en början bara var intresserad av den reguljära vardagen, underlättade inte direkt min förlägenhet. Att göra fältarbete i ett offentligt projekt där aktörerna är lättidentifierade trots att jag inte uppger deras riktiga namn, sätter saker och ting på spets. Hur mycket kan jag exponera mina informanter? Naturligtvis vill jag förvalta det förtroende jag får samtidigt som det kan visa sig vara genombrytande information för min uppsats. Jag har inte för avsikt att göra några värdeomdömen om projektet men självklart kommer läsaren kunna urskilja mina åsikter utifrån det empiriska material jag väljer att presentera. Jag har bestämt mig för att fritt förfoga över min insamlade data, såvida inte informanten uttryckligen sagt till mig att exkludera viss information.

1.5 Disposition

I följande kapitel skissar jag en bakgrund till satsningen genom att ta upp förändringar i den sociala strukturen. Kapitel 3 innehåller några av de teorier jag kommer använda i min analys. I kapitel 4 redogör jag för min metod och mitt fältarbete. I kapitel 5 ger jag en inblick i vilka policies som gäller för kommunala mötesplatser. Kapitel 6 är mitt huvudkapitel eftersom det är en redovisning av mitt empiriska material. I det sjunde och avslutande kapitlet, sammanfattar och analyserar jag vad jag kommit fram till genom min studie.

2. Förändringar i den sociala strukturen

Storsamhället i förhållande till den vardagliga gemenskapen

I föreliggande uppsats finns inget utrymme för en omfattande historisk återblick över det svenska välfärdssamhällets utveckling, från uppkomsten av folkhemmet till dagens nerskärningar i välfärdsbudgeten. Jag tycker ändå att det är viktigt att nämna några förändringar i samhället och den sociala strukturen, eftersom jag anser att de utgör en bakgrund för min studie av ett kommunalt initierat projekt som Gemenskapen.

I *Community and Society* beskriver Tönnies hur det traditionella samhället har utvecklats från en naturligt uppbyggd gemenskap bestående av nära relationer (*Gemeinschaft*) till en mer artificiell och opersonlig ordning (*Gesellschaft*) som kännetecknar det moderna samhället (1887/1988).

Bauman menar att det postmoderna samhället präglas av osäkerhet och att människan inte kan ha några förutsägelser om sin framtid. Livet är flytande och i konstant förändring, därav hans begrepp ”liquid modernity” (2000). Han problematiserar emellertid den idealiserade bilden av lokalsamhället, *community*, och ifrågasätter ordets positiva konnotationer och hur vi refererar till det som ”det förlorade paradiset”, något som måste återerövas. Bauman vill snarare påvisa att det finns ett pris för att erhålla den eftersträvade känslan av trygghet som begreppet *community* ger uttryck för; priset är att individen måste ge upp sin frihet (2001). I vår moderna tid måste homogeniteten i stället handplockas genom selektion, separation och exkludering. Enheten måste skapas artificiellt eftersom det inte längre existerar några naturliga eller självklara överenskommelser som i Tönnies *Gemeinschaft* (ibid:14).

Enligt Social Rapport 2010 är Malmö Sveriges mest segregerade stad med alltmer tilltagande klassklyftor, boendesegregation, ohälsa, otrygghet och upplevd utanförskap. Södra Innerstaden är dessutom Malmös otryggaste stadsdel. Stadens förhållandevis snabba övergång från industristad till informationssamhälle och från ett etniskt homogent samhälle till ett heterogent dito, har medfört en eftersläpning av den sociala strukturens utveckling. Ekonomisk segregation håller på att bli synonym med etnisk segregation. Kontentan av detta

blir att personer med invandrarbakgrund ofta klassificeras som de mest resurssvaga i dagens samhälle. Men även pensionärer har blivit en utsatt grupp i detta avseende.¹

En del av den nya sociala strukturen är det s k *mångkulturella samhället*. Inte långt efter att en av Europas mäktigaste kvinnor, Tysklands förbundskansler Angela Merkel kom med sitt uttalande om att det mångkulturella samhället har misslyckats, medgav även ett flertal svenska politiker att den svenska integrationspolitiken har misslyckats.

Är den mångkulturella visionen måhända en utopi? I sin avhandling betraktar Aje Carlbom ideologin om mångkultur som en eurocentrisk idé; det är vi i Väst som definierar vad som är annorlunda och hur detta följaktligen kan berika västerländsk kultur. Han anser att det är en homogen definition av kultur som är diskriminerande mot dem som inte identifierar sig med *Den andre* ("imagined other"). *Den andre* bör inte betraktas som utlämnad till gruppen utan bör ses som en individ som kan fatta egna beslut (2003).

Lahti Edmark har studerat Storstadssatsningens effekter och riktar kritik mot sådana - förvisso lovvärda - initiativ eftersom hon menar på att de inte kommer från de boende som i slutändan förväntas utföra arbetet. Risken finns att dialogen sker på tjänstemännens och finansiärernas villkor och att dessa sätter agendan (2003:158). Det är ett relativt cyniskt synsätt där man kallar sitt tillvägagångssätt för demokratiskt medan medborgarna i själva verket reduceras till pålitliga sociala verktyg för att nå projektets mål. Men man kan även vända på steken och fråga sig vilka alternativen är. Hur stärker man civilsamhället utan offentlig inblandning? Kan inte ett toppstyrt underifrånperspektiv vara bättre än inget initiativ alls? Naturligtvis kommer det an på slutresultatet.

I rapporten *Debatten om välfärdsstaten och det civila samhället* hävdar Meeuwisse att moraliska frågor fått en allt större roll i samhällsdebatten i och med välfärdsstatens politisk-ekonomiska kris (1999:7). Välfärdsstatens tillbakadragande ställer oss inför en mängd frågor kring hur man ska tolka individens rättigheter, behov och samhällsansvar samt begrepp som rättvisa, demokrati och jämlikhet. Välfärdsstatens förändrade roll har inneburit "ett förnyat intresse för social verksamhet i frivillig regi" (ibid.). Hon ser en kontrast mellan *den stora världen*; den officiella världens institutioner och *livsvärlden*; den vardagliga

¹ Detta blev tydligt i Sverigedemokraternas kontroversiella valfilm (2010) där en äldre kvinna med rullator sågs kapplöpa jämte en grupp burkaklädda kvinnor med barnvagnar.

gemenskapen (ibid:10). Offentlig sektor kan erbjuda professionell service men varaktig gemenskap måste skapas av brukarna själva. Välfärdsstaten har försökt att befria individen från socialt ansvar men på grund av den ekonomiska krisen vill man återigen engagera civilsamhället. Ur en rent politisk synvinkel kokar debatten ner till om man ska avveckla eller förnya/effektivisera offentlig sektor. Meeuwisse förutser en ökad välfärdsroll för frivilligsektorn i Sverige genom ett tilltagande samarbete mellan staten och frivilliga organisationer, främst i vård- och omsorgssammanhang. Hon understryker dock att hänsyn måste tas till det civila samhällets mångfacetterade karaktär; eftersom olika organisationer fungerar på olika sätt, gäller det att hitta *former för samverkan* [min kursivering]. Avslutningsvis frågar hon sig hur dessa nya samarbetsformer kommer att påverkas av förändrade krav och förväntningar och hur dessa krav i sin tur påverkar engagemanget (1999:30). En högst aktuell frågeställning i denna kontext.

Kommunerna är naturligtvis medvetna om alla ovanstående utmaningar och man försöker efter bästa förmåga åtgärda samhällsproblem trots begränsade resurser. Sedan 1990-talet har de varit drivande krafter när det gäller att minska det sociala utanförskapet samt öka delaktighet och sysselsättningsgrad. I Malmö samverkar i skrivande stund kommunen och bostadsföretaget MKB i ett försök att integrera äldre och yngre på en mötesplats. Jag ämnar studera detta initiativ. Men först kommer jag redogöra för mitt teoretiska ramverk.

3. Teori om sociala strukturer, aktörer och mötesplatser

Nedan presenterar jag ett urval av teoriområden som jag anser belyser mitt forskningsobjekt och vad som karakteriserar detta projekt, nämligen uppbyggnaden av en organisation/institution/struktur.

3.1 Giddens struktureringsteori: Det tar tid att genom handlingar bygga upp strukturer / organisationer

Begreppet struktur hänvisar till den sociala kontext inom vilken handlingar utspelar sig. Man kan också säga att strukturer representerar de objektiva aspekterna av det sociala livet (Layder (1994/1998:5). För att titta närmare på dynamiken mellan aktör och struktur, har jag använt mig av Giddens teorier. Han menar att sociala strukturer inte är givna på förhand utan de byggs upp via en ständig återkopplingsprocess mellan aktör och struktur. Giddens är kritisk till

statiska teorier som funktionalism och strukturalism som enbart betraktar struktur som en yttre begränsning för aktörernas handlingsutrymme (1979). Giddens skiljer mellan struktur, system och strukturering. Han jämför organisationers struktur med språkets uppsättning av regler och resurser som både begränsar och möjliggör det mänskliga talet. Social struktur är följaktligen denna bakomliggande helhet av regler, mening och resurser, vilka utgör en förutsättning för socialt agerande. System har strukturella egenskaper men utgörs av sociala relationer som reproduceras i tid och rum. Slutligen är strukturering de processer som styr strukturernas kontinuitet eller omformning och därmed hur de sociala systemen blir i slutändan. Giddens struktureringsteori är alltså en slags medelväg där det aktörscentrerade perspektivet även beaktar de övergripande samhällsstrukturerna. Individen har möjlighet att förändra strukturen samtidigt som systemet av sociala normer mm uppfattas som styrande. Individens avsikter får i praktiken alltid en mängd oavsiktliga konsekvenser. Med andra ord har individen kontroll över sina handlingar men kan knappast överskåda alla konsekvenser (ibid:66-70). Den viktiga aspekten i Giddens teori är att institutioner, organisationer och strukturer inte är färdiga a priori, utan att de byggs upp genom handlingar och interaktion.

3.2 Alberoni: Institutioner ur ett livscykelperspektiv; de föds och dör

I *Movement and Institution* studerar Alberoni relationen och växelverkan mellan sociala rörelser och institutioner. Rörelsens spontana startskott eller "nascent state" (NC), är ett emotionellt och kreativt tillstånd, ett försök att skapa en "alternativ solidaritet" och därmed en antites till institutionen som kännetecknas av struktur, stabilitet, rutiner och förutsägbarhet. Historien utgörs av ett cykliskt förlopp mellan stabilitet (institutioner) och plötsliga, ofta våldsamma avbrott (NC). Alla institutioner har en gång startat som "nascent states" men de flesta rörelserna dör ut innan de konsolideras. En institution i förfall skapar i sin tur förutsättningar för en ny NC. Institutionen har emellertid en ambivalent relation till NC. Den är mån om att hålla bilden av NC levande samtidigt som dess kontinuitet måste försäkras på ett oskadligt sätt, eftersom för mycket aktivitet kan leda till social instabilitet (1984:kap.1). I denna uppsats ska jag studera uppkomsten av vad man kan kalla för en social rörelse och dess förutsättningar för att konsolideras och överleva.²

² Alberonis teori har därmed lite analoga darwinistiska drag (jmf. *survival of the fittest*).

3.3 Barth: Folk deltar i multipla kulturer/erfarenhetsvärldar och är inte automatiskt samtrimmade

‘People participate in multiple, more or less discrepant, universes of discourse /.../’ Barth (1989: 130)

När man ser på individuella aktörer i olika samhällssektorer är det svårt att finna någon sammanhängande logik. Barth anser att antropologen bör studera denna brist på sammanhang (”incoherence”) och se verkligheten i hela sin fragmenterade komplexitet i stället för att kamouflera den genom att konstruera homogena mönster och strukturer (ibid:122). Det är dessa “patterns of incoherence”, eller i Barths terminologi, “streams” av kulturella traditioner, var och med sin historiska dimension, som skapar de flesta sammansatta kulturer. Han har, liksom Giddens, en aktörscentrerad approach och argumenterar för att vi måste skapa antropologiska modeller utifrån de positionerade aktörernas erfarenhetsvärld och den kunskap de använder sig av. Intresset bör riktas mot att identifiera de sociala processer som skapar kultur och vad det är som möjliggör en viss stringens. Varje stream måste studeras som en “universe of discourse”. (ibid:128-133). Barth gör oss uppmärksam på att kultur är distributiv (disintegrerad), d v s något som inte automatiskt delas av alla invånare i en region. Det är denna brist på kulturell integration som kommunen ev kan åtgärda med hjälp av en mötesplats.

3.4 Oldenburgs teori om mötesplatser

Ray Oldenburg skriver om vikten av informella offentliga samlingsplatser i sin bok *The Great Good Place*. Han menar att dessa samlingsplatser sk *third places*, är mycket viktiga för samhället och det offentliga livet – *third places* är centrala för den lokala demokratin, samhällets vitalitet och människors fysiska och psykiska välmående. Begreppet bygger på en indelning han gör av olika platser, där hemmet är den första och arbetsplatsen den andra. Exempel på *third places* är barer, restauranger, kaféer och fritidscentrum. Betoningen ligger på de sociala aspekterna. Ofta förekommer servering av mat och dryck. Det är en plats där man kan träffa och kommunicera med vänner, grannar, kollegor men även nya bekantskaper. (1989:16). Oldenburg nämner en rad specifika egenskaper för *third place*:

- Neutral mark, d v s ingen av besökarna måste agera värd.
- Social nivellering och inkludering. Individer tenderar att umgås med personer som tillhör samma sociala skikt medan *third place* expanderar ramarna och ger möjlighet till umgänge bortom plikt, specifika roller och syften.
- Konversation som främsta aktivitet.

- Tillgänglighet och tillmötesgående
- En låg visuell profil, låg tröskel och enkelhet: kom som du är.
- En lekfull och avslappnad atmosfär där frekventa besökare förväntar sig se familjära ansikten
- *Ett hem hemifrån* som inger besökaren en känsla av kontroll och besittning av miljön. (Ibid:22-45).

Det Oldenburg beskriver som *third places* har många gemensamma drag med en kommunal mötesplats.

4. Metod, data och fältarbete

I föreliggande studie använder jag mig av olika sorters data eftersom jag dels reflekterar över kommunala mötesplatser ur ett övergripande perspektiv och dels gör ett nedslag på en specifik mötesplats; Gemenskapen. Min insamlade data består av:

- Dokument: Kommunstyrelsens beslut för projektet. Jag kommer inte uppehålla mig vid några djupare policyanalyser utan begränsa mig till att försöka sätta in aktörernas agerande i ett större sammanhang av målsättningar och riktlinjer. Jag vill även understryka att kommunen *inte* har framtagit något policydokument om hur man ska arbeta med just *generationsöverskridande* mötesplatser, eftersom projektet snarare är ett administrativt experiment.

- Rapporter: ”Hälsa och livskvalitet på äldre dar. En utvärdering av mötesplatser för äldre i Malmö” samt rapporter från Socialstyrelsen och Integrationsrådet.

- Hemsidor: Framförallt MKB’s och Malmö stads hemsida.

- Intervjuer med ett flertal nyckelaktörer som ingår i projektet. Jag har valt att fokusera på de aktörer som får eller tidigare fått betalt för att i en eller annan mening arbeta med projektet. Från kommunens håll består dessa, i nedstigande hierarkisk ordning, av planeringssekreterare på kommunstyrelsen, avdelningschef på Vård och Omsorg, enhetschef för social & medicinsk hälsa, projektledare och assistent. Övriga representanter från Malmö stad som jag pratat med är Stenkulaskolans rektor (den lokala grundskolan), tjänsteman på Södra Innerstadens Strategiska Avdelning, tillförordnad sektionschef på Garaget³. Därutöver har jag intervjuat två representanter från restaurangen som ligger i Gemenskapens lokaler, en representant från den

³ En annan kommunal mötesplats i Malmö. Presenteras mer utförligt på s 41.

idéella föreningen Samspel samt en representant från PRO.⁴

På MKB har jag samtalat med en konceptutvecklare, en förvaltare och två boendevärdar. Utöver ovanstående aktörer, har jag även samtalat med målgruppen som vid tidpunkten för mitt fältarbete endast bestod av seniorer (65+). Det finns naturligtvis en rad anledningar till detta, något som närmare diskuteras i fallstudien.

- Observation och deltagande observation har endast förekommit i Gemenskapens lokaler medan intervjuerna utförts på respektive tjänstemans arbetsplats. Uppskattningsvis har jag ägnat ca 50 timmar åt observation, utspridda under en tre veckors period i november 2010.

- Möten: Det enda formella möte jag fått delta på var en nätverksträff mellan representanter för Malmös samtliga kommunalgemensamma mötesplatser för *äldre*, där jag fick en inblick i kommunens policy kring dessa.

Socialantropologi definieras ofta utifrån sin kvalitativa metod bestående av deltagande observation och intervjuer. Enligt Tesch finns det lika många olika tillvägagångssätt för kvalitativ analys som det finns kvalitativa forskare (1990). Historiskt sett har antropologen studerat traditionella och tydligt geografiskt isolerade småskaliga samhällen, det klassiska Malinowskiska fältet. Idag är det betydligt svårare att avgränsa fältet. En antropolog kan i princip studera vilka mänskliga aktörer och/eller kulturella fenomen som helst så länge de placeras in i en större kulturell och social kontext. Det kan vara alltifrån studiet av en ursprungsbefolkning som lever i ett fullskaligt modernt samhälle, till en specifik avdelning på ett multinationellt företag till svensk popmusiks globala spridning.

Intresset för transnationella sedvanor, grupperns rörlighet och den sociala konstruktionen av rum har ökat med den tilltagande globaliseringen. George E. Marcus var en av de första som inom samhällsvetenskapen pläderade för ett nytänkande kring konceptet rum ("space and place") genom att introducera den etnografiska metoden "multi-sited ethnography" (1995). Marcus anser att man som antropolog inte kan studera sociala fenomen genom att begränsa sig till en enda plats eller nivå. Tidigare betraktades t ex den antropologiska termen världssystem som ett komparativt och externt ramverk i relation till det lokala men i och med framväxten av Marcus forskningsmetod, blir världssystemet istället en integrerad aspekt av det lokala. I korthet går metoden ut på att studera människor, samband och relationer, parallellt på olika nivåer. Antropologen förflyttar sig således aktivt mellan spatialt utspridda

⁴ Pensionärernas Riksorganisation.

fält, genom att de facto uppehålla sig på två eller fler platser, eller konceptuellt; genom att sammanställa data. Marcus beskriver antropologen som en *circumstantial activist*; ”The movement among sites (and levels of society) lends a character of activism to such an investigation” (ibid: 113).

I mitt fall har ”multi-sited” etnografi varit användbart för att studera ett projekt som är baserat på ett samarbete mellan aktörer på olika nivåer (macro-, meso- och micronivåer) och arenor eftersom samhället är uppbyggt som ett hierarkiskt system. Det har handlat om att försöka identifiera relationer och samband men även motsägelser mellan olika diskurser. Jag har fått inta en rörlig positionering och vara uppmärksam på kulturell relativism även på hemmaplan. En utmaning har varit att fördela min tid mellan de olika aktörernas fysiska arbetsplatser och handlingsutrymmen under projektets olika stadier. Några har bara varit med i inledningsfasen, som strateger och visionärer, medan mötesplatsens personal har det operativa uppdraget att verkställa direktiven.

Jag har främst använt mig av deltagande observation och intervjuer. Vidare alternerar jag mellan emic- och etic-perspektiv, d v s jag utgår dels ifrån mina informanternas syn på saker och ting samtidigt som jag försöker analysera ur ett utifrånperspektiv.

Många gånger har jag upplevt att deltagande observation inte är lika användbar som metod när man studerar komplexa institutioner. Jag har influerats av Laura Naders uppmaning till antropologer att studera *uppåt*, d v s att även studera makthavarna, koloniserarna och de byråkratiska institutionerna (1972). Hon vill betona forskarnas ansvar och det demokratiska värdet av att skriva etnografi för folket om makthavande grupper (ibid:294).

En stor inspiration har varit Ervins tillämpade antropologi; hur antropologisk kunskap kan användas för att lösa olika praktiska problem. För att kunna åstadkomma samhällliga förbättringar måste vi tolka strategier utifrån ett bredare policy-baserat sammanhang (1995:1). Ervin argumenterar för att antropologens metod bör vara en kombination av den tillämpade antropologin med dess problemlösande ansats och den akademiska, mer teoribaserade antropologin. Självt har jag fått vara väldigt tydlig med att påpeka för Södra Innerstaden (projektets ägare) och mina informanter att det är *institutionen* som är min uppdragsgivare. Min avsikt är ej att utvärdera huruvida man gör ett bra eller dåligt jobb och jag har själv valt min frågeställning, trots förslag av mer problemlösande karaktär. Däremot är jag medveten om att flera av mina informanter med all säkerhet kommer läsa mitt alster.

4.1 Tillvägagångssätt

Jag har gjort en fallstudie av en mötesplats. Yin definierar fallstudiemetoden på följande sätt:

Generellt sett är fallstudier den metod som föredras då frågor om ”hur” eller ”varför” ställs, då man har ringa kontroll över den situation som studeras och då fokus ligger på aktuella skeenden i ett konkret socialt sammanhang (2006:17).

Innan mitt fältarbete påbörjades på riktigt, besökte jag lokalen vid ett par tillfällen. Första gången var för att presentera mig för personalen på Gemenskapen. Jag hade ett inledande samtal med projektledaren och bad honom berätta lite om verksamheten. Det var första gången det gick upp för mig att jag inte skulle kunna studera det som jag förelagt mig; d v s generationsöverskridande möten, eftersom jag fick reda på att man inledningsvis fokuserade på att få dit de äldre. Jag var länge osäker på om jag ändå skulle gå vidare med Gemenskapen som studieobjekt och i så fall hitta en annan infallsvinkel och det har naturligtvis påverkat mig såtillvida att jag haft ett ambivalent förhållningssätt till mitt val.

Det var först under den officiella invigningen, drygt en månad innan mitt fältarbete, som en ny frågeställning började ta form. Jag förundrades över samspelet mellan det övervägande antalet tjänstemän från Södra Innerstaden och från MKB. Det fanns olika stationer för information om stadsdelens service för äldre. Gemenskapen framstod som en arena för nätverkande mellan kommunanställda, medan målgruppen - som till största del utgjordes av pensionärer (”seniorer” på kommunalspråk) - satt för sig själva i restaurangavdelningen, högg i av gratismaten och lyssnade på underhållningen. Det var då jag bestämde mig för att gå vidare och kolla närmare på kommunens roll och vilken agenda man hade med att tillhandahålla denna mötesplats. Jag var inte säker på hur det skulle gå till men jag hade någon slags idé om att även intervjua högre tjänstemän, de s k strategerna och jämföra deras visioner med vad som de facto skedde på markplan; ”den goda viljan” kontra verkligheten.

Jag har strävat efter att alternera mellan individ och struktur, växla perspektiv och ständigt ifrågasätta min egen positionering. Eftersom det är en förhållandevis nystartad mötesplats har det varit intressant att fokusera på själva lokalen som utgångspunkt och studera hur det sedan skapas kopplingar, *vem* som skapar dessa och hur platsen fylls med innehåll. Genom deltagande observation har jag försökt att identifiera de vardagliga rutinerna och studera det sociala samspelet på mötesplatsen. Med hjälp av öppna intervjuer som mer tagit formen av samtal, har jag låtit de olika aktörerna att med egna ord beskriva sin roll i projektet. Allteftersom min frågeställning utkristalliserat sig, har jag övergått till semistrukturerade intervjuer med mer specifika frågor. Några av de mer officiella intervjuerna har bandats samtidigt som jag antecknat stödord. Vidare har jag vinnlagt mig om att låta så många som

möjligt av de inblandade aktörerna komma till tals och ge sin version, i enlighet med den postmoderna teorin inom antropologin där man vill lyfta fram multipla röster och olika sanningar (jmf. Clifford 1988). Följaktligen har jag inte haft någon uttalad nyckelinformant, men eftersom jag förlagt mitt fältarbete till Gemenskapens lokaler, har aktörerna där fått en mer framträdande roll. Under hela perioden har jag fört fältdagbok.

4.2 Begränsningar och problem med vald metod

Naturligtvis är jag medveten om faran i att dra förhastade slutsatser efter en relativt kort period på fältet, speciellt med tanke på att jag inledningsvis inte visste vad jag skulle fokusera på rent konkret; allt var av intresse och jag antar att jag inväntade någon slags heureka-upplevelse där ett magiskt sammanhang skulle uppenbara sig. Socialantropologen Thomas Hylland Eriksen anser att den främsta utmaningen med att göra fältarbete i komplexa samhällen är att undvika att empirin blir fragmenterad; utan inre sammanhang, eller dekontextualiserad; utan ett överordnat sammanhang (2005:74). Det har varit svårt att få en helhetsbild samt en djupare förståelse av ett projekt, vars aktörer verkar ha olika föreställningar om hur och varför målet ska uppnås. Eftersom detta utkristalliserade sig framåt slutet av mina fältstudier, har jag dessvärre inte haft möjlighet att återvända för kompletterande intervjuer. När det gäller intervjuer med målgruppen om deras uppfattning om Gemenskapen, har jag insett hur svårt det är att få andra att formulera sig utifrån mina egna uppsatta kriterier kring kommunala mötesplatser.

4.3 Självreflexiv diskussion

All vetenskap är i viss mån subjektiv till sin karaktär. Vad jag emellertid uppskattar med antropologin är insikten om ens egen närvaro under hela processen och att man kan (och bör) synliggöra de subjektiva aspekterna genom ett självreflexivt förhållningssätt.

Hur mycket utifrånperspektiv är det egentligen möjligt att ha när man studerar ”sin egen bakgård”, där de sociala koderna är förhållandevis enkla att dechiffrera? Hur mycket har min forskning färgats av den person jag själv är? Under mitt fältarbete på Gemenskapen har jag aktivt fått tränga undan mina egna ideologiska övertygelser och försökt nyansera min kritiska förståelse av projektet. Jag har under processens gång ständigt ifrågasatt min egen positionering. Clifford & Marcus menar samtidigt att det finns en fara i att antropologen blir alltför självmedveten. Hon riskerar därmed att ge uttryck för ironi, elitism, solipsism och att placera hela världen inom citationstecken (1986:25). Jag kan verkligen känna igen mig i den

beskrivningen.

Ett fältarbete blir aldrig som man tänkt sig och jag antar att det är just det som är en del av charmen. Successivt har jag fått acceptera att fältet är utanför min kontroll, den har sin egen dynamik och det gäller att följa strömmen. Jag har ständigt fått påminna mig själv om att jag är antropolog; jag är där för att studera till synes triviala vardagsföreteelser.

Till en början var det ingen större konst att ha en färsk blick eftersom allt var nytt. Men efter en vecka kände jag mig någorlunda inlemmad i den sociala kontexten; Det var ungefär som att komma till en ny arbetsplats. Det var nästan lite *för* lätt att glida in i personalens ganska dräpande jargong. Jag vet inte om det är korrekt att kalla det för att ”go native” eftersom det är en jargong jag själv använder med vissa vänner. Samtidigt blev det ett sätt för mig att stå ut på fältet, eftersom jag upplevde ett visst obehag av att vistas i miljön. Jag kände mig ständigt i vägen. Jag tvingades konfrontera mina egna fördomar om pensionärer och min egen rädsla för att åldras och uppfattas som en belastning för samhället. Därtill blev jag väldigt medveten om min egen habitus och att jag i viss mån försökte avgränsa och distansera mig från dessa människor (målgruppen för projektet), vilket i sin tur framkallade skuld känslor. Det var alltid befriande att komma hem. Fem minuter bort men likväl en annan värld. Medelklassghettot.

I nästa kapitel tittar jag närmare på mötesplatser, både generellt och specifikt, i Malmö stads policy.

5. Mötesplatser i kommunal tjänst

En mötesplats kan vara så mycket. Det vore ett vanskligt projekt att försöka ge sig på någon enhetlig definition. Låt oss åtminstone enas om att det är någon form av plats där olika slags möten väntas uppstå.

I vår moderna tid har det offentliga rummets roll som mötesplats minskat genom ökad privatisering och kommersialisering av ytor. Vi har större boendeyta per capita och den tekniska utvecklingen har bidragit till att vi hemifrån kan få kontakt med hela världen. Det postindustriella samhällets befolkning är samtidigt både mer heterogen och individualiserad. Sverige är ett av de länder i världen som har flest ensamhushåll och där individualiseringen drivits till sin spets.

Vad innebär det att mötas? Räcker det att se och bli sedd eller krävs det en viss grad av interaktion? Mötesplatsen i sig är inte något gott. Det är aktörerna som ska fylla den med innehåll för att platsen inte ska förbli värdemässigt neutral. Mötesplatser för hjärnor där våra samlade erfarenheter och kunskaper skapar synergieffekter och mervärde gör en stad attraktiv och framgångsrik. Även ytliga kontakter och möten mellan människor bidrar till att utveckla tilliten och acceptansen för det som är annorlunda. Faktum är att hela samhället tjänar på att stärka den sociala sammanhållningen genom att skapa utbyte och kontakt mellan olika grupper av människor. Detta eftersträvade sociala kapital kan stärkas genom en kombination av olika insatser; både kommersiella, idéella och kommunala. Men varför uppstår vissa mötesplatser och inte andra? Och framförallt, varför verkar det vara så svårt att få folk att mötas? Finns det något recept för en lyckad mötesplats?

Mycket har tidigare skrivits om mötesplatser och det offentliga rummets betydelse för en fungerande demokrati. I Rapporten *Mötesplatser i Stockholmsregionen* diskuteras kommunens agenda för utvecklingen av mötesplatser (2010). Författarna kommer fram till att de viktigaste argumenten är sociala skäl och stadsmässighet; man vill förhöja livskvalitén, åtgärda s k dåligt fungerande miljöer genom att styra samlingar, aktiviteter och flanörer till bättre fungerande platser, kompensera för bristen på lokala mötesplatser och göra staden mer attraktiv för invånare och besökare (Ibid:119). Rent schematiskt kan man urskilja tre olika roller hos kommunen; att skapa, möjliggöra och tillåta en mötesplats. Förstnämnda innebär att kommunen fattar beslut om att en officiell yta (inomhus eller utomhus) ska bidra till att skapa möten mellan människor. Kommunen har det yttersta ansvaret att planera och driva denna form av verksamhet, t ex ett bibliotek eller en stadspark. Att möjliggöra innebär att kommunen skapar förutsättningar och incitament för att andra, privata aktörer ska få mötesplatser att uppstå i form av t ex caféer och shoppingcenter. Slutligen har kommunen även en tillåtande roll, d v s mötesplatser kan uppstå utan deras direkta involvering. Initiativet kommer i stället från en grupp människor som tar en plats i bruk som de anser vara lämplig för den form av umgänge de eftersträvar. Kommunen ger sitt medgivande genom att vara lyhörd inför de behov som uppstår. Ett malmötiskt exempel på detta är Västra hamnen (Ibid:120). Min fallstudie befinner sig någonstans i skärningspunkten mellan dessa tre roller.

Grönvall Lindgren och Sampognaro Keljevic kommer fram till en intressant slutsats i sitt examensarbete om mötesplatser i Malmö. Utifrån en kvantitativ analys konkluderar de bland annat att ”en starkare gemenskap kan skapas om det finns mötesplatser med ett stort utbud där

generationer kan mötas” (2010:39). De efterfrågar forskning på hur sociala mötesplatser över generationsgränser kan fungera som integrationsprojekt och hur mötesplatser kan utformas för att möta de lokala behoven. Uppsatsen lades fram i maj 2010 och det var i samma veva som Gemenskapen smygstartade sin verksamhet. Jag har inte fått några indikationer på att det här skulle vara något annat än ett sammanträffande. Författarna avslutar med följande aktuella fråga: ”En mötesplats för alla, med ett brett utbud i varje närområde, är det en utopi?” (ibid.).

5.1 Organisationens policy

”En policy är en avsiktsförklaring och riktlinjer för att styra beslut och uppnå önskade mål. Termen används främst inom privata och offentliga organisationer och företag. Policyer skiljer sig mot lagtexter då en lagtext kan förbjuda och förhindra ett visst beteende eller en viss handling (...) medan en policy endast vägleder mot de handlingar som troligast ger önskat resultat” (Wikipedia).

En policy är alltså en målformulering gjord av en organisation som syftar till att samordna organisationens aktörer till att arbeta så att de individuella insatserna resulterar i en större helhet där delarna kompletterar varandra. Policies formuleras av organisationens styrelse eller ledning och ju större organisationen är, desto fler områden inom densamma har *sina* policies. Malmö kommun är en stor organisation med multipla mål, vilket kan ge upphov till bristande samordning och målkonflikter eller att *aktörerna* inte alltid är införstådda med vilka mål som ska nås och hur. Mina fältstudier i kapitel 6 illustrerar detta scenario.

5.2 Malmös policy kring mötesplatser

Begreppet *mötesplats* är centralt i Malmö stads kommunpolitiska strategi och man verkar ha en bestämd uppfattning om denna s k mötesplatskultur. Den positiva förståelsen av möten återkommer i stadens flitigt använda slogan ”Mångfald, möten och möjligheter”. Kommunen har policydokument för mötesplatser för både ungdomar och seniorer i Malmö. Men det finns i dagsläget inga riktlinjer för hur man ska arbeta generationsöverskridande.

Ett par veckor innan jag påbörjade arbetet med min uppsats genomförde Södra Innerstadens Strategiska Avdelning en översyn över samtliga kommunala mötesplatser i stadsdelen.⁵ När jag träffade en av utredarna för en intervju, informerade han mig om att följande mötesplatser ingick i undersökningen: Garaget, Medborgarkontoret, Sociala rådgivningen, Mera Möllan,

⁵ Strategiska avdelningen är ett verktyg för stadsdelschefen när det gäller utveckling och effektivisering i stadsdelen. Min informant beskrev sin avdelning som ”en slags helikopterblick” för att identifiera styrkor och svagheter, för att man sedan ska kunna agera utifrån dessa”.

Seveds mötesplats och det senaste tillskottet; Gemenskapen. (stadsdelsförvaltningens Facebooksida räknas som en sjunde mötesplats). Uppräkningen visar en ganska bred definition av mötesplats. Flera av dessa s k mötesplatser fungerar snarare som stadsdelsförvaltningens utposter närmast medborgaren. Besökarna kommer i första hand dit för att surfa eller för att ta del av den service som samhället har att erbjuda. Vidare menar han på att det är ett sätt att samla upp medborgarnas synpunkter; kommunen vill främja ”medborgardialogstanken” genom att samtala med de boende om hur man ska lösa stadsdelens *problematik* [min kursivering]. Min informant på avdelningen tror att de kallas för just mötesplatser eftersom det var ett modeord i början av 2000-talet när de började dyka upp. Det har alltså inte funnits någon direkt efterfrågan på dessa mötesplatser från medborgarnas sida. Det som däremot efterfrågats är tillgång till lokaler för t ex föreningsverksamhet.

5.3 Att skapa gemenskap (Gemeinschaft) i det rörliga och segregerade samhället (Gesellschaft)

Ovanstående information gjorde mig nyfiken på vad jag tolkar som en kommunal strategi att skapa organisationer i form av mötesplatser med en ambition att fungera underifrån; allt för att stärka det civila samhället och generera en känsla av lokal samhörighet. Denna målsättning väcker starka associationer till tidigare nämnda Tönnies teori om övergången från stabila lokalsamhällen till rörliga storskaliga samhällen, i vilka fenomen som kulturkrockar, segregation, bristande solidaritet och identifikation med olika andra (”others”) tenderar att uppstå. Mötesplatser blir en nyckel till fredliga möten mellan olika kategorier och skapandet av gemenskap.

När jag i fortsättningen tillämpar begreppet mötesplats kommer jag inte använda mig av samma vidsträckta definition som Strategiska Avdelningen. Jag refererar förvisso till en lokal som jämte personal tillhandahålls av kommunen, men det huvudsakliga syftet är att bryta social isolering, öka tryggheten och erbjuda möjligheter för de boende i området att möta *varandra* d v s att skapa gemenskap och inte utanförskap. I integrationsteoretiska termer kan detta ses som en reintegrationsprocess i ett samhälle som blivit alltmer ålderssegrerat.

Hittills har kommunen i första hand koncentrerat sig på mötesplatser för målgrupperna äldre (seniorer) och deras anhöriga samt mötesplatser för yngre (ungdomar). Det finns således en strikt åldersbetingad uppdelning. Till undantagen hör bl a Garaget och Gemenskapen vars målgrupp är *alla*. I september 2010 fattade Kommunstyrelsen dessutom ett beslut om Områdesprogrammen för ett socialt hållbart Malmö. Södra Innerstaden är med i satsningen

som enligt Malmö stads hemsida går ut på att jobba innovativt med många olika aktörer och kompetenser för att förbättra levnadsvillkoren i områden där välfärden är som lägst (Malmö stad 2010a).

I dokumentet *Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö Stad* kan man läsa att det är en av kommunens uppgifter att utveckla alla Malmös bostadsområden till trygga miljöer och att stödja uppbyggnad av nätverk och mötesplatser inom bostadsområden (1999:8-10)⁶. Jag tycker mig se en koncentration på kommunala åtgärder för Malmös tilltagande äldre befolkning. Enligt Socialstyrelsens folkhälsorapport bör kommunen tillhandahålla lokaler för friskvård och gemensamma aktiviteter för medborgare i ”den fjärde åldern” (2009). Vidare ligger Kommunstyrelsens beslut från 2006 till grund för de kommungemensamma mötesplatserna för äldre⁷. Kommunen ska fånga upp äldre personer med svaga nätverk eller begränsade kontakter.

För att få en inblick i kommunens roll fick jag följa med Gemenskapens projektledare på en nätverksträff för representanter för Malmös tio kommungemensamma mötesplatser för äldre.⁸ Mötesplatsernas roll diskuterades - både ur ett samhällsperspektiv och på det personliga planet - samt det faktum att det i dagsläget inte finns någon genomarbetad plan över mötesplatsernas strategier och målsättningar. Det behövs för att undvika risken för olästa policydokument. Deltagarna utgick från en pinfärsk utvärdering över Malmös mötesplatser för äldre. Slutsatsen var att det bör finnas tydliga verksamhetsplaner eftersom många goda exempel i Sverige dragits in till följd av att man inte kunnat påvisa deras positiva effekter. Detta på grund av bristande uppföljning, dokumentation och utvärdering. Ofta är det lättare att peka på vinsterna med en distriktssköterska än effekten av en social mötesplats trots att det kanske kan visa sig att mötesplatsernas effekter kan *spara pengar* för den offentliga sektorn på längre sikt (Aggestam:2010).

I kommunstyrelsens beslut framgår det att mötesplatserna ska stödja de äldres möjligheter att bo kvar hemma samt förebygga och tillbakahålla behovet av vård och omsorg genom förhöjd livskvalitet och hälsofrämjande insatser. Enligt ovannämnda utvärdering är ett av

⁶ Det står emellertid på Malmö stads hemsida att man för närvarande ser över planen.

⁷ Muntlig källa. Jag har inte lyckats hitta detta beslut.

⁸ Projektledaren för Gemenskapen är även initiativtagare till mötesplatsen Parkmöllan vars målgrupp är äldre med handikapp. Han har fortfarande det övergripande ansvaret för aktiviteterna där.

”huvudproblemen” att man inte tydligt motiverat för sig själv eller för besökarna *varför* man har de här aktiviteterna. Det verkar även finnas olika meningar om vilken roll personalen ska ha. De kan fungera som *aktivitetsledare* genom att initiera, genomföra och ansvara för aktiviteterna på mötesplatsen. Ett annat alternativ är att de är *processledare*. Deras huvudsakliga uppgift blir då att stödja processer som leder till att besökare och frivilliga själva initierar och ansvarar för aktiviteterna. Planeringsledaren framhöll att det inte råder brist på goda tankar och idéer men att det på en del mötesplatser saknas en dialog mellan chefen och de som arbetar på golvet. Min uppsats belyser denna splittring mellan olika aktörer, både *inom* kommunala organisationer och *mellan* dessa och andra aktörer.

5.4 Bostadsbolaget MKB's policy

MKB är ett kommunalägt aktiebolag med en politiskt tillsatt styrelse som utses av Malmö stads kommunfullmäktige. I egenskap av att vara Malmös största hyresvärd har man ett aktivt ansvar för stadens utveckling. Man skulle även kunna påstå att MKB i stor utsträckning har makten att rita Malmös demografiska karta. I området för min studie är MKB en viktig aktör som ägare av ett 900-tal lägenheter. Bostadsbolaget ser de sociala insatserna som en av sina främsta uppgifter. Man strävar efter ökad sysselsättning och minskat bidragsberoende. Ledorden är ”vardagsnära, mångsidiga, modiga”. Det finns en enorm tilltro till att det mesta löser sig om man låter folk (de boende) ta ansvar. En av grundtankarna är ”självförvaltning”; man tror på individen.⁹ De boende ska kunna påverka sin boendemiljö och få ersättning från MKB. Genom att t ex sköta trappstädning och andra sysslor, får man en viss slant. ”Får de ansvar, tar de ansvar.”¹⁰ Bostadsbolaget refererar gärna till Holma¹¹ som ”självförvaltningens Mecka”. Man ser positiva konsekvenser som förbättrad kommunikation och att ”vi och dom” – tänkandet bryts ner. På MKB's hemsida kan man läsa följande om deras visioner:

”För oss på MKB är det en viktig utmaning att skapa stabila bostadsområden med förutsättningar för god betalningsförmåga. Vi drar oss inte för att arbeta med okonventionella metoder som många gånger utmanar samhällets regelsystem. Vi har till exempel, med sociala projekt, lyckats bryta utanförskap, öka integrationen och skapa bra relationer mellan myndigheter och medborgare”.

⁹ MKB har vunnit en juridisk strid mot skatteförvaltningen och idén om självförvaltning backas numera upp av Lex Holma.

¹⁰ Informant från MKB.

¹¹ Ett delområde i stadsdelen Hyllie i Malmö och ett typiskt område från den senare delen av miljonprogrammet.

MKB har jobbat med mötesplatser för de boende under en väldigt lång period; det är ingen ny trend. Det behöver inte vara en fysisk ändamålsenlig lokal utan handlar mer om att skapa ett *mervärde* på befintliga platser t e x i tvättstugan eller på gården. Konzeptutvecklaren på MKB tillägger att det inte handlar om välgörenhet utan naturligtvis är nöjda och trygga boende (kunder) i förlängningen en fördel även för MKB.

För att sammanfatta detta kapitel har jag redogjort för en mängd olika policies som ligger till grund för mötesplatser. Antropologerna Shore och Wright betonar att en policy uppstår i en specifik kontext; den genereras av samhället och innesluter på så vis hela dess historia och kultur. Policy framställs som något neutralt och rationellt, med uppgift att effektivisera, men i grund och botten är det ett sätt för den moderna makten att kamouflera sin politiska agenda. Det är ett verktyg för att klassificera människor men även för att skapa nya kategorier (t ex *nysvenskar*), som blir föremål för åtgärder. På så sätt inför man indirekt en idealiserad definition på vad som är att betrakta som ”den normala medborgaren” (1997:7-9). Vidare kan ett policydokument fungera som ett verktyg för att distansera policyförfattarna från den tilltänkta målgruppen (ibid:11).

Reintegration genom gemenskap är huvudsyftet med Gemenskapen, som är den empiriska kärnan i min uppsats. I kommande kapitel presenterar jag mitt empiriska underlag.

6. Fallstudie: Gemenskapen och dess aktörer

Bakgrund

Styrgruppen, bestående av konceptutvecklare från MKB, Chef för Vård & Omsorg (V&O) och tjänstman på Kommunstyrelsen (KS) påbörjade 2008 en lång skissperiod för att tillsammans se över boende och mötesplatser för äldre i Östra Sorgenfri. I stället för att upprätta ännu en mötesplats som begränsas till en viss grupp, hade man högflyende planer om att skapa en generationsöverskridande mötesplats (dock visste man inte hur det skulle gå till i praktiken). Inledningsvis bjöds Stadsbiblioteket, Malmö Högskola och Frivilligcenter in i samarbetet men ingen kunde avsätta resurser. Frivilligcenter¹² krävde att styrgruppen skulle inventera alla föreningar i området, vilket man ej hade kompetens eller resurser för. De ville veta vilka behov Malmö stad hade och behövde struktur för att kunna gå in med frivillig

¹² Frivilligcenter är ett kommunalt initiativ. KS har gett en person i uppdrag att under två-års tid jobba med frivilligverksamhet riktat till äldre.

personal. Eftersom projektet skulle utgå ifrån *de boendes* behov, föll samarbetet. Följaktligen sökte gruppen pengar från KS. Ett bidrag på 300 000 kr beviljades tillslut och MKB bjöd in sina lokala föreningar i området med hopp om att bilda ett råd. Det visade sig vara svårt att få folk att agera varpå idén om rådet lades på is.

Den MKB-ägda fastigheten var ett seniorboende på 90-talet. Idag bor där både yngre och äldre hyresgäster (50/50) men sedan 2009 har man återupptagit idén om trygghetsboende för äldre.¹³ MKB's strategi är numera att nyinflyttade ska vara 65+. De gemensamma ytorna på bottenplanen har stått tomma i flera år och det är här som mötesplatsen ska ha sina lokaler. Sedan tidigare hyr några småföretag lokaler i fastigheten. De tillhör inte projektet rent officiellt men samverkar genom att t ex erbjuda billigare priser för pensionärer. Det finns även en restaurang sedan tidigare. Tanken är att restaurangen ska utgöra navet i verksamheten. Seniorboendets tema är dessutom *mat* eftersom MKB väljer olika teman för sina seniorboenden.

Utmärkande för projektet är mångfalden av aktörer. MKB har tänkt ett snäpp längre och blandat in kommersiella aktörer vilket gör projektet mindre sårbart eftersom de betalar hyra. På så sätt har man säkrat en del av intäkterna. Det som skiljer Gemenskapen från andra mötesplatser i kommunal regi, är följaktligen att det är en *samverkan* mellan Malmö stad, det allmännyttiga bostadsbolaget MKB, näringsverksamhet och ideella krafter. Gemenskapen ska vara en plats för aktiviteter av olika slag och för olika åldrar, ett "torg under tak". Det ska vara en arena både för organiserade återkommande möten och för spontana möten. Det saknas en given mötesplats i området, t ex ett torg, café eller gemensamma grönområden¹⁴.

Projektet smygstartade i april 2010 men den officiella invigningen ägde rum 23:e september. Östra Sorgenfri är ett f d arbetarkvarter med många äldre och studenter. Området har ungefär samma demografi som Rosengård (många invandrare), med den skillnaden att hela stadsdelen är mer trångbodd. Sorgenfri är, enligt MKB, det tredje mest eftertraktade bostadsområdet i Malmö p g a det relativt centrala läget och låga hyror.¹⁵ Samtidigt är det första steget i boendekarriären för många. Folk stannar i genomsnitt 5 år och den höga omflyttningsfrekvensen försvårar möjligheterna till att skapa engagemang hos de boende.

¹³ Huset är handikappsanpassat till skillnad från många fastigheter i området.

¹⁴ Det finns ett litet grönområde men det är ej proportionerligt i relation till antalet invånare i Östra Sorgenfri.

¹⁵ Observera att Västra Sorgenfri inte har samma sociala problematik som Östra Sorgenfri.

Mötesplatsen ligger förhållandevis isolerat från den mer livliga delen av Södra Innerstaden. Gemenskapens öppettider är vardagar 10-16, men det finns möjligheter till kvällsaktiviteter.

Kommunstyrelsen tillhandahåller 300 000 kr medan övriga kostnader för lokaler och en anställd (projektledare) tillfaller S. Innerstaden (totalt 800 000 under två år). Därutöver finns det en assistent som arbetstränar under ett år. Information har delats ut till de boende i området, bl a via MKB's kanaler. Lokal föreningsverksamhet erbjuds gratislokaler mot att de är med och tar ansvar för lokalerna. Det är ett experimentartat projekt där strategier ska utarbetas efter hand. Endast projektperioden är fastställd. Förhoppningen är att verksamheten ska baseras på eget ansvar, tillit och deltagande och att Gemenskapen ska bli självbärande. Projektet kommer att utvärderas av FOU (forsknings- och utvecklingsenheten).

6.1 Varför vill kommunen och MKB skapa en generationsöverskridande mötesplats?

I enlighet med KS beslut är projektets syfte att förstärka kvarboende av äldre och att skapa möjligheter för olika generationer att mötas och interagera med varandra. Målet är att skapa en känsla av trygghet i bostadsområdet för äldre samt skapa delaktighet, mervärde och inflytande över generationsgränserna. Det talas mycket om segregation men då åsyftas sällan isoleringen av äldre från resten av samhället. Det svenska samhället är påtagligt ålderssegregerat. Hela välfärdsstrukturen har varit med om att underblåsa denna utveckling. En av Gemenskapens initiativtagare, Barbro från V&O, berättar att hon inspirerats av en studieresa till Berlin där hon besökte en generationsöverskridande mötesplats. Intresseorganisationer för olika åldrar hade gått ihop och tillsammans sökt pengar från näringslivet för att kunna etablera en gemensam träffpunkt. Malmö stad bestämde sig för att prova konceptet på hemmaplan. Hon menar att det i Berlin finns ett helt annat nätverk av föreningar som kan söka pengar och att man får ha i åtanke att Sverige har en tradition av att en stark offentlig sektor driver sådana verksamheter. Hittills har kommunen varit väldigt bra på polarisering; mötesplatser i kommunal regi har varit ålderssegregerade – seniorer för sig och ungdomar för sig. Gemenskapens projektledare nämner ett exempel där personalen på Parkmöllan inte var helt nöjda med att ett gäng ungdomar från någon invandrarförening brukade sitta i lokalen, eftersom Parkmöllans målgrupp är äldre och handikappade. Mötesplatser kan i själva verket *skapa* segregation – de friska skiljs ut från de sjuka, de med nära relationer från de ensamma och isolerade, de resursrika från de resursfattiga (både vad gäller socialt, kulturellt och ekonomiskt kapital), de unga från de gamla, etc.

V&O är vana vid att starta upp träffpunkter för äldre och handikappade, men Gemenskapen är något nytt och unikt i den bemärkelsen att det är en mötesplats med ett *uttalat* syfte om att vara en arena där alla åldrar har lika mycket plats. Vidare framhålls det att offentlig sektor inte längre kan bära hela ansvaret; det finns många andra viktiga resurser t ex frivilliga krafter och näringslivet. Barbro understryker dock att de professionella (offentlig sektor) måste göra avkall på sitt traditionella sätt att arbeta på: "Vi kan inte längre diktera villkoren". Att jobba tillsammans kommer bli en utmaning, p g a olika organisationskulturer, men en nödvändighet i det längre perspektivet. Flera av mina informanter talar om ett *mervärde*; aktörerna ska komplettera varandra. Det finns helt klart möjligheter till förändringar och nytänk om det initieras på chefsnivå. Samtidigt kan det vara svårt att få ett koncept som fungerar i Berlin att fungera i Sverige. Barbro framhåller att om man velat göra det lätt för sig, hade V&O lika gärna kunnat skapa ytterligare en mötesplats för äldre i anslutning till MKB's seniorboende.

Vidare blir svenskar allt äldre och friskare och vad ska kommunen göra med dem som är 65-100 år? På ledningsnivå har man därför börjat se sig om i Europa där staten är bättre på att "utnyttja" de äldres kompetens. Både kommunen och MKB framhåller att det finns en potential för utbyte mellan generationerna men att det främst handlar om att ändra inrotade attityder hos alla. Piotr, boendevärd på MKB, poängterar att det inte är något nytt man vill skapa utan det handlar om att lyfta fram det som var positivt med det forna lokalsamhället; att gamla och unga samsas över samma ytor. Han anser att segregationen mellan gamla och unga och den mellan svenskar och invandrare är liknande problem. Det finns samma stereotypa bilder av den andre. Här kan det tilläggas att Gemenskapens projektledare var med och initierade Näktergalens mentorverksamhet för seniorer, ett samarbetsprojekt med Malmö Högskola där studenter vid fakulteten för Hälsa & Samhälle ges möjlighet att möta seniorer (70+) för erfarenhets- och kunskapsutbyte. Projektets mål är ömsesidigt lärande och utbyte och att dra nytta av Malmös sociala och etniska mångfald. (Notera att studenterna får ersättning för att delta). Gemenskapens Initiativtagare talar om att på prov flytta viss undervisning, t e x datautbildningar (ungdomar undervisar äldre) till mötesplatsens lokaler.

I Östra Sorgenfri finns sedan tidigare varken (kommunala) mötesplaster för äldre eller för ungdomar.¹⁶ MKB skickar regelbundet ut enkäter om boendemiljön till sina hyresgäster och för ett par år sedan framkom det att många äldre upplever en ökad otrygghet i området. Det

¹⁶ Såvida man inte räknar med Stenkulaskolans fritidsgård.

”hängar” ungdomsgäng utanför gatuköket om kvällarna, det pågår droghandel och många äldre är rädda för att gå ut. En av anledningarna till att MKB gått in med resurser i Gemenskapen är att man eftersträvar en blandad demografi. Efter att MKB anordnat en fisketur för att utröna vad ”områdets värstingar” behövde för att uppföra sig, framkom det att ungdomarna ville ha ”någonstans att vara”.

Ovan har jag försökt visa att det finns ett flertal bakomliggande orsaker till projektets uppkomst; dessa är i huvudsak strukturella, ekonomiska och sociala till sin karaktär.

6.2 Att bygga en social struktur/organisation

Hur skapar man något utifrån ingenting? I regel är situationen omvänd; en förening eller löst sammanfogad grupp människor är på jakt efter någon form av lokal till sin verksamhet. I Gemenskapens fall finns lokalen a priori. Innehållet och organisationen ska därefter skapas i samverkan med de boende, lokala föreningar etc. Att lägga ansvaret på besökarna är naturligtvis inte helt lätt. Med hjälp av MKB’s kontaktnätverk gick personalen ut med informationslappar i huset men det kom inte in några förslag. Man kommer ingalunda till en gapande tom lokal. Det finns redan ett flertal föreningar på plats. Vissa har tidigare haft sin verksamhet i källarlokal tillhandahållna av MKB men fick nu en chans att flytta ovan jord. Dessa föreningar (syförening och porslinsmålning) utgör en grundstomme för att få lite flöden; ”Det ena ger det andra”.¹⁷ MKB sponsrar deras lokaler och ger bidrag efter antalet medlemmar och möten. Vidare förstod jag snart att projektledaren, som är anhörigstödssamordnare¹⁸ i stadsdelen, även startat upp Parkmöllan, en träffpunkt för äldre och handikappade, och att han fortfarande var samordnare för aktiviteterna där. Han har således flera uppdrag och ett enormt nätverk som användes flitigt för att i inledningsskedet förflytta olika kommunalt anknutna aktiviteter och möten till Gemenskapen. För att sedan ”få in den yngre målgruppen”, kommer projektledaren och MKB samarbeta med olika nyckelpersoner inom t ex Barn & ungdom, Individ & familj och den lokala skolan - kommunala instanser som kan sina målgrupper. ”Ungdomar är enklare att bearbeta och mer

¹⁷ Informant: Boendevärd på MKB.

¹⁸ Stöd för anhöriga eller närstående som vårdar eller hjälper någon som är äldre, långvarigt sjuk eller har fysisk eller psykisk funktionsnedsättning.

formbara än äldre. Kan du föreställa dig porslinsmålning flytta in i en ungdomsgård?”¹⁹. Följaktligen har man till en början riktat in sig på presumtiva äldre besökare.

Jag har här velat påvisa att det på ett tidigt stadium funnits någon form av dagliga verksamheter i Gemenskapens lokaler och att flertalet av dessa varit kommunala .

6.3 En observation en helt vanlig dag på Gemenskapen

Gemenskapen huserar på bottenvåningen av en MKB-fastighet på Spånehusvägen. Mittemot 80-talskomplext, finns ett litet grönområde och ett gatukök. I övrigt är det tätt med flervåningshus i området. Strax intill ligger en pizzeria och den lokala puben, vilken jag bara gått förbi dagtid men ändå lyckats identifiera ett gäng ”stammisar”.

Besökaren möts av stor skylt med namnet Gemenskapen, en kvarleva från 90-talet när det var ett servicecentrum. Entrén består av automatiska dörrar, flankerade av två stora krukväxter. En dam går in med sin rullator. I foajén hänger en stor anslagstavla på väggen och på andra sidan finner man uppsatt information om diverse aktiviteter, både på Gemenskapen och i Södra Innerstaden överlag. Av aktiviteternas karaktär att döma, är de flesta riktade till seniorer. Andra gånger är det uttalat att man vänder sig till äldre. Omedelbart till höger ligger en av de gemensamma ytorna. Ljussättningen är skarp och radio Malmöhus är på i bakgrunden. Assistenten oljar sin symaskin bredvid en dam som sitter och trär pärlor. Man har verkligen ansträngt sig för att fräscha upp lokalen med färgglada möbler, textilier på väggarna, en soffhörna och några uppsatta hyllor med böcker som skänkts av Garaget. Cafébord med färska blommor och värmeljus är utplacerade i rummet. Personalen har vinnlagt sig om att skapa en flexibel miljö som lätt kan anpassas till olika aktiviteter, t ex sittgympa. Lokalen är även någon slags ”bas” för projektledaren och hans medarbetare, i den bemärkelsen att det finns en skrivbordshörna med tillhörande dator. I hörnet finns en vepa med texten Vård och Omsorg, Södra Innerstaden samt Malmö stads logga. Det framgår tydligt att det är en kommunal satsning.

Om man i stället fortsätter rakt fram efter foajén, stöter man på ännu en soffgrupp intill en upphängd platt-tv och något som ser ut som en obemannad helpdesk. Projektledaren är i färd med att avsluta ett studiebesök för en grupp studenter som läser Omvårdnadsprogrammet. På väggen hänger en whiteboard med ett schema över veckans aktiviteter och möten. Längst in

¹⁹ Informant: Boendevärd på MKB.

ligger restaurangavdelningen, lite utformat som en skolbespisning med sin långa serveringsdisk och bakomliggande storkök. Belysningen är förhållandevis svag och de mörka restaurangmöblerna bidrar till den dunkla atmosfären. Här ryms även en lekhörna för barn, ett fotbollsspel och ytterligare en soffhörna. Inredningsstilen är en blandning av modernt och äldre. På väggarna hänger stora fotografier över olika Malmömiljöer, allt från det gamla Malmö till nybyggda stadsdelar som Västra hamnen. Några män i arbetskläder med MKB-logga sitter och äter dagens. Vid ett bord ut mot gården sitter fyra äldre herrar och avslutar sin lunch med kaffe. De bor i området och kommer ofta hit och äter eftersom det är billig och bastant mat. Damen med rullatorn har satt sig vid ett annat bord för att äta. Det brukar vara mest liv och rörelse runt lunchtid eftersom restaurangen bara har öppet till 13.30, såvida det inte är något inbokat arrangemang.

Utöver de två stora gemensamma ytorna, finns det även ett litet samlingsrum och ett kök som tillhör projektet. Olika småföretag (t ex massör och frisör) och kommunal service (t ex rullatorservice) hyr även lokaler på Gemenskapen.²⁰

Efter en beskrivning av lokalerna är det på plats med en presentation av projektets aktörer.

6.4 Aktörerna

Jag kommer, utifrån intervjuer och samtal, presentera några av projektets huvudaktörer genom att utgå från kriterier som funktion, daglig rutin, deras möten och kontakter samt hur de ser på sin egen roll. Syftet med denna redogörelse är att beskriva rollfördelningen och teckna en bakgrund till den upplevda samverkansproblematiken. Vilken inställning har de till projektet? Hur påverkar strukturen aktörens handlingsutrymme och hur påverkar aktörerna i sin tur strukturen? Jag kommer även presentera restaurangen och den idéella föreningen Samspel eftersom jag är av den åsikten att de har en nyckelroll i samarbetet, trots att de inte är formella aktörer. Jag har vävt in en del teori och egna iakttagelser i min redovisning för att sedan fokusera på den teoretiska analysen i det avslutande kapitlet. Jag börjar med de aktörer som arbetar operativt med projektet och avslutar med strategierna (*hjärnorna*).

²⁰ Jag kommer inte gå närmare in på dessa anslutande verksamheter eftersom de inte har någon direkt anknytning till projektet.

PL är Gemenskapens huvudadministratör. Han påpekar att han är ganska ensam om att vara ung man inom V&O, som domineras av kvinnor i medelåldern vilka enligt PL ofta är ”förvaltare ut i fingertopparna”. Själv föredrar han att starta upp verksamheter. PL representerar kontinuiteten både på Parkmöllan och på Gemenskapen, medan assistenter kommer och går (via olika AF-åtgärder). Han håller i den dagliga verksamheten genom att förbereda inför olika aktiviteter. Mellan 8 och 10 på morgonen sitter han på ett annat kontor och sköter pappersarbete. Därefter pendlar han mellan Parkmöllan och Gemenskapen, när han inte är på möten med olika potentiella samarbetspartners. PL strävar efter att skapa en miljö som folk trivs i och vara tillgänglig och lyhörd för de som bor i närområdet. Hans främsta uppgift är att etablera nätverk, både lokalt med individer och föreningar och med övriga verksamheter i stadsdelen. PL är noggrann med att poängtera att kommunen erbjuder *möjligheter till möten* och att syftet inte är att personalen ska fylla lokalen med aktiviteter för den tilltänkta målgruppen. Han om någon borde ju kunna få fart på saker och ting med tanke på sitt kontaktnät. Men kommunen vill engagera frivilliga och få dem att kicka igång aktiviteter. Det är en ständig balansgång mellan Malmö stads *pinnstatistik* (antalet besökare) och att inte styra för mycket. PL medger dock att hans chef börjat förstå att det måste få ta sin tid om man ska arbeta generationsöverskridande.²¹ PL är kritisk till många kommunala tjänstemäns iver att arrangera aktiviteter ”bara för att visa på sin effektivitet”; ett syndrom som Hosseini-Kaladjahi kallar för ”exhibitionism på kommunal nivå” (2002:22). Det saknas ofta självrannsakan; man slår sig för bröstet, liksom för att övertyga sig själv om att man gör ett bra jobb och att det verkligen finns en efterfrågan:

”Det är lätt att anta en massa. Det ordnas alla möjliga aktiviteter och sen dyker ingen upp. Antingen vill man ingenting eller så vill man för mycket, utan att det finns någon reell grund för det. Bara för att det är många besökare behöver mötesplatsen inte nödvändigtvis vara ”bra”. Det måste få ta sin tid. Man måste ha is i magen. Det är viktigare att mötesplatsen verkligen fyller en funktion för de som kommer, även om de är få”. (PL)

När jag observerar PL’s interaktion med de äldre besökarna framstår han som en skicklig konversatör. Han lägger sig på samma nivå som brukarna. Jargongen är folkslig och stundvis småretlig. Humor verkar vara ett viktigt inslag i hans sätt att kommunicera. När jag däremot frågar vad som driver honom svarar han ”projektets målsättning”. Med andra ord att göra sig själv umbärlig.

²¹ Vid tiden för min fältstudie fanns det ännu ingen besöksstatistik.

Goffman har studerat vilka människor man förväntar sig möta i en viss social inrättning samt vilka sociala spelregler som råder inom denna miljö (1963/2001). Enligt honom finns det två former av ”avvikelser”; inomgruppsliga och sociala. Den inomgruppsliga avvikaren urskiljer sig i relation till en konkret grupp och inte bara till normerna. PL är på detta vis avvikande eftersom han kör sitt eget race och öppet kritiserar Malmö stads strategier.

Assistent, Maria, 52

Efter att ha varit arbetslös i två år fick Maria via Servicepatrullen (SP)²² en 12 månaders projektanställning på Gemenskapen. Hon ser på sin roll som en slags värdinna och informatör. Det är ofta Maria som välkomnar besökarna eftersom hon nästan alltid är på plats. Maria har dessutom startat upp den kreativa verkstaden och sittgympan. PL kallar henne skämtsamt för ”chefen” och lägger gärna över så mycket som möjligt av de dagliga rutinerna på henne. Maria har mest kontakt med de äldre kvinnorna och medger att det är svårt att få de äldre att själva hålla i aktiviteterna. Hon har däremot inget emot att servera kaffe och passa upp, även om det egentligen inte är hennes primära uppgift. Hon trivs väldigt bra och antyder att hon fått en nära relation till stammisarna. Maria hade gärna velat jobba kvar.

Maria är inte öppet kritisk mot projektet men nickar instämmande när jag frågar om eventuella svårigheter med att initiativet kommer uppifrån. Utåt sett är personalen på Gemenskapen ett bra team i den bemärkelsen att de kompletterar varandra. Deras personligheter verkar ha en stor inverkan på mötesplatsens atmosfär. Tonen är skämtsam och jargongen emellanåt ganska rå när där inte är några besökare. Det kan emellertid utgöra ett problem om besökarna får för starka band till Maria, dels för att hon är temporär (utbytbar) och dels för att personalens roll är att hålla sig i bakgrunden. Ibland blir det lite för mycket *hemma-hos-känsla* vilket kan bli kontraproduktivt när fokus ska ligga på interaktionen *mellan besökarna*.

Restaurangpersonalen, mor (ca 60) och dotter (ca 30)

MKB tog kontakt med den ursprungliga cateringfirman efter att de lagat mat till ett event. Man erbjöds att ta över den befintliga restaurangen innan projektet startat upp. Det är ett familjeföretag vars huvudsakliga sysselsättning är catering, bl a till skolor. Man har börjat

²² Arbetscentrums projekt som hjälper långtidsarbetslösa tillbaka till den öppna arbetsmarknaden.

servera lunch på MKB's begäran och behöver bara betala hyra för kökssdelen. Kvinnorna uppger att de aldrig hade överlevt bara på lunchgästerna (ingen har fått restaurangen att gå runt tidigare). Samtidigt känner man ingen stress eftersom man inte är ekonomiskt beroende av gästerna. Vem som kommer in och äter, är inte särskilt intressant för restaurangägarna: "Vi sysslar med mat. Vi har inte fått något bidrag. Vi måste tänka på vårt. Man gör inte saker bara för att vara snäll". De menar att Gemenskapen förknippas med pensionärer och att det inte är någon självklar mötesplats för alla. Däremot fungerar lokalen bra för arrangemang av olika slag. Restaurangpersonalen tycker att projektet är diffust och är osäkra över vad MKB begär av dem eftersom de inte har fått några tydliga direktiv. Modern har även hört rykten om att MKB inte tycker att restaurangen engagerar sig tillräckligt. Personalen interagerar dagligen med PL, Maria och lunchgästerna, medan de har sporadiska avstämningsmöten med MKB. Dottern upplever projektet som en trög process, man kommer med idéer om hur man ska locka dit ungdomar men ingenting händer: "MKB vill att det ska vara ett självspelande piano". Det finns även vissa praktiska hinder som att MKB måste göra alla inköp för lokalen. Restaurangen har planer på att öppna caféverksamhet nästa år men man är osäker på om det kommer fungera eftersom det saknas cafékänsla.

Dottern anser att det finns en konstig syn på äldre i Sverige jämfört med Italien. Det råder brist på intresse, nyfikenhet och respekt. Ingen bryr sig". När jag nämner att kommunen hämtat inspiration från en mötesplats i Berlin, invänder hon att man måste se till historien. Folk har haft det för bra i Sverige (jämfört med t e x världskriget som drabbade Tyskland – något som för folk, äldre och yngre samman och skapar solidaritet). Hennes slutsats om Gemenskapen som generationsöverskridande mötesplats är ganska nedslående; "Det här är inget som kommunen kan ändra på. "Det kommer ta generationer". Restaurangen verkar följaktligen inte särskilt insatt i projektet, de har ju på sätt och vis dragits in ofrivilligt. Utifrån gatan ser man över huvud taget inte att det finns en restaurang i lokalen. Jag undrar varför de inte har någon skylt utanför lokalen, men frågan viftas bort. Kanske för att en massa lunchgäster bara innebär merarbete?

Boendevärd på MKB

MKB har ett lokalt kontor ett stenkast från Gemenskapen, där bl a boendevärden Piotr har sitt kontor sedan tio år tillbaka. Han är väldigt drivande i projektet och är den person från MKB som jobbar operativt med Gemenskapen. Piotr står för den lokala kunskapen (jmf. Geertz

1983) och känner de flesta boende vid namn. Han anser att det är samhället som segregerat människorna men den ekonomiska krisen var en väckarklocka: ”Det kom tillbaks som ett eko; vi måste ha satsningar på ungdomar och äldre”. Han har insett var problemet ligger; gemenskap och engagemang är enligt honom den enda sättet att minska skadegörelse och öka tryggheten. Piotr tycker att det är synd att det sällan kommer fram hur mycket MKB satsar på de mjuka värdena: ”Våra kunder borde skryta mer”.

MKB har inga intentioner på att dra sig ur efter utlupen projekttid. Vid årsskiftet ska Piotr emellertid börja jobba i ett nytt område (en kvinnlig kollega ska ta över hans arbetsuppgifter).

Samspel, Ola, 46

Ola blev involverad i Gemenskapen under hösten. Han och hans väninna befann sig i fas 3, slutförvaring av arbetslösa, d v s ”sista steget när AF gett upp”²³. För att erhålla fortsatt ekonomiskt stöd, tvingas man till sysselsättning och placeras därmed i en kommunal organisation. Ola och hans väninna startar upp föreningen Samspel eftersom de vill ha inflytande och göra något som de själva värdesätter. Föreningens målsättning är att ”skapa nytta för medborgare i Malmö stad genom delaktighet och engagemang”. Han fick tips om att kontakta MKB’s lokalkontor eftersom Samspels idé visade sig sammanfalla med Gemenskapens verksamhet. Man enades om samarbete och numera har Samspel ett informellt avtal med MKB. Eftersom föreningen varken kostar Gemenskapen eller MKB någonting, har man råd att experimentera: ”Vi företräder inte Malmö stad utan vår förening. Vi har ingen baktanke eller politisk skyldighet att leverera ett visst antal träffpunkter. Och inget vinstsyfte”. Man kan säga att Samspel är en kommunikations- länk mellan Malmö stad (institution) och fotfolket (frivilliga). Föreningen utgår från Gemenskapens lokal och deltar på MKB’s möten. Vidare har de tillgång till MKB’s register (30 00 hyresgäster) och får ha info i deras medlemstidning.

Den ursprungliga idén var att Samspel skulle göra en inventering av lokala föreningar och bjuda in dem till att presentera sin verksamhet för att e v förlägga aktiviteter på Gemenskapen. Man ville möjliggöra för föreningar att bli sedda i samhället men hade ännu inga utarbetade strategier. Det var lite av ett pilotprojekt (liksom hela Gemenskapen).

”I dagsläget finns ingen riktig kultur kring de här mötesplatserna. Man vill skapa något som inte funnits tidigare. Det ska bli spännande”. (Ola)

²³ Olas formulering.

Ola tycker att det verkar vara lättare att få till stånd möten mellan olika kulturer än möten mellan olika åldrar: "Generationsöverskridande möten är en from förhoppning".

Samspel misslyckas emellertid med att sälja in sin ursprungliga idé. Ola vill inte gå in på några detaljer. Han antyder att det finns intressekonflikter och att det är svårt att komma in som en idéell förening:

"Man förväntar sig att få ett schema, att det ska ske saker så att man kan få något på papper. I slutändan är det sekundärt om man [kommunen och MKB] måste göra allt själva. Vi kommer dit och berättar vad vi vill göra på ett informellt sätt men det har inte slagit rot. Det verkar som att man måste arbeta i projektform för att det ska fungera". (Ola)

Samspels uppdrag går över till att ta fram en projektbeskrivning för hur föreningen ska verka som *aktivitetsleverantör*. MKB har dessutom meddelat att kommunen dragit sig ur samarbetet. Ola är skeptisk och anser att Malmö Stad har en formaliserad och byråkratisk syn på uppbyggnaden av denna typ av social gemenskap.

Gersholm tar upp den ofta överdrivna tilltron till att sociala problem kan lösas genom projektinsatser medan problem i bostadsområden ofta har sin grund inom andra skikt, t ex ekonomiska. En dystur samhällssyn motiverar någon form av insats och insatser i projektform förutsätter ofta att något definieras som ett problem (1985:103). Det intressanta i det här perspektivet är *vem* som har mandat att definiera problemet. Det kan uppfattas som motsägelsefullt att starta en ideell förening som ett led i att erhålla aktivitetsstöd. Samtidigt som det är ett sätt att ta kontroll över sin egen situation så långt det går, befinner sig Samspel i en beroendeposition där någon annan dikterar villkoren för hur samarbetet ska se ut.

Malmö stad/kommunen

Här syftar jag på strategerna, de högre tjänstemännen.

"Man utreder inte behov för att därefter besluta insatser utan denna form av öppen verksamhet [mötesplatser] springer ur socialtjänstlagen. "Det är kommunens uppgift att erbjuda de äldre förutsättningarna för att de ska kunna leva självständigt och göra fria val". (Karin, ca 55, KS).

Karin var med och initierade projektet och har tidigare samarbetat med MKB och deras temabostäder för seniorer. Nu har hon emellertid lämnat Gemenskapen. Hon framhåller att det är både politikernas och de äldres målsättning att äldre ska kunna bo kvar hemma och att sociala mötesplatser utgör kttet i hälsoprofilen. Karin beskriver hur Sverige är unikt i den bemärkelsen att personer som är 65+ inte är beroende av sina barn. Hon refererar till en EU-

studie, ”med några år på nacken”, som visar på att svenska seniorer upplever en större tillfredsställelse och självständighet. Hon är lite skeptisk till det faktum att de äldre inledningsvis fått fotfäste och menar att det alltid finns en risk när någon grupp kommer in först, med tanke på ”vårt djuriska revirtänkande”. Samtidigt har det varit ett hårt tryck på att komma igång och ”leverera någonting”. Karin kan sägas vara den aktör som i högsta grad representerar kommunens policy kring mötesplatser för äldre.

Moa kom in i processen relativt sent och sitter numera med i projektets arbetsgrupp och styrgrupp. Hon är mellanchef (personen som PL rapporterar till) och understryker att hon fått sitt uppdrag av V&O's chef. Hon uttrycker en oro över att inte få in de boendes önskemål:

”Det är jättemycket jobb, jag vet inte om jag orkar med det. Jag är inte speciellt bra på att jobba med processer. Alla förväntar sig att vi [kommunen] ska göra allting när vi öppnar upp en mötesplats. Samarbetet med MKB fungerar jättebra men MKB driver ju sin verksamhet. Vi vill komma igång med verksamheten men det får inte vara för personalkrävande. I längden har vi inga pengar och måste kunna dra oss ur. MKB bryr sig inte om vem som gör arbetet – de vill att lokalen ska fyllas med aktiviteter”. (Moa, ca 55, enhetschef V&O)

Moa tror att projektet måste jobba mer med restaurangen; deras öppettider påverkar hela verksamheten och att man måste komma igång med matemat för att locka folk. Vidare är hon skeptisk till att bygga upp verksamheten med personal från SP när fokus ligger på att få in andra aktörer: ”Man kan inte kräva att någon ska engagera sig i att dra sig tillbaka när de i själva verket vill ha ett jobb”. Hon känner av pressen från hela V&O; att det måste hända saker. Det viktigast för henne är ”att få ihop det” så att det lever vidare av sig själv eftersom hon inte tror att projektet kommer få pengar till en förlängning: ”Lyckas det inte, får vi tänka om helt”.

Jag har i denna sektion försökt illustrera aktörernas förhoppningar och farhågor. Det är lätt att ha en idé men desto svårare att genomföra den, särskilt om aktörerna har olika intressen.

6.5 Målgruppen (Seniorerna)

Målgruppen är förvisso också aktörer i projektet med den viktiga skillnaden att de kan *välja* om de vill delta eller ej. De flesta spontana besökarna bor i området och tillhör i regel de fysiskt och socialt aktiva seniorerna. Gemenskapen vänder sig som sagt till alla åldrar men i dagsläget utgör seniorer merparten besökarna. En del har fått tips av vänner och bekanta om mötesplatsen, andra har någon tidigare anknytning till projektledaren. Enskilda personer kommer i första hand för att fika eller prata med personalen, såvida det inte är någon

gemensam aktivitet på schemat. Det finns även en liten grupp besökare med olika slags funktionsnedsättningar (både fysiska och mentala), personer som saknar andra sociala sammanhang att ingå i eller som förlorat sin livspartner. De kommer främst för att prata med Maria.

Seniorerna uppger den sociala gemenskapen som den viktigaste faktorn. Många verkar ta saker och ting för givet, t ex gratis fika: ”Det betalar väl kommunen?” De flesta har ingen högre utbildning. En av damerna jag träffar är akademiker men hon kommer mest för att träffa Maria. Generellt sett sitter män och kvinnor för sig själva. De föreningar som lånar lokal (seniorföreningar och en bosnisk kvinnoförening) sköter sitt. De kommer till Gemenskapen enkom för sina föreningsträffar och kontaktar bara personalen om de behöver hjälp med något. I regel är det svårt att få föreningar att samarbeta vilket är en förutsättning om de ska samsas om de mindre lokalerna som finns till förfogande. De flesta vill ha en lokal för sig själva även om de bara använder den några timmar i veckan. Med andra ord existerar det mycket revirtänk och konkurrens.

Det finns en positiv inställning till generationsöverskridande möten och en förhoppning om att Gemenskapen kommer att fungera i längden, att fler ska hitta hit. Men det är tillräckligt svårt att locka de äldre. Många seniorer kanske har svårt att ta sig ut, eller så är det lätt att bli väldigt bekväm av sig. Det passiva TV-tittandet fyller det sociala gapet, speciellt om kvällarna. Några kommer bara till Gemenskapen för att äta lunch. De aktiva är med på gemensamma aktiviteter men skeptiska till att själva hålla i aktiviteterna, vilket är en förutsättning om mötesplatsen ska bli självbärande.

Jag har hört blandade kommentarer om projektet. Några ställer sig frågande till initiativet samtidigt som ”det är bättre än att det står tomt”. Andra tror inte att det kommer att fungera i längden: ”De äldre går inte ut. De kommer bara om det är gratis” (vilket bekräftades på invigningen). En och annan är skeptisk till MKB’s roll: ”De har ju fått pengar från kommunen men vill de själva så kan de. De är ju rika”.

Seniorerna är överlag tveksamma till hur man ska locka dit yngre besökare. Barn och ungdomar går ju i skolan under öppettiderna. Folk jobbar eller studerar. En av damerna ställer sig även frågande till *varför* ungdomar skulle vilja umgås med ”gamlingar”. Hon berättar hur hon, som är väldigt rättfram, gått in på en fritidsgård för att prata med ungdomarna men att hon betraktades som en ”förvirrad tant” och bemöttes av kvävda fnitter. En av de yngre seniorerna uttrycker en rädsla för att åldras snabbare sedan hon flyttat in i huset.

Jag samtalar med en av de mest aktiva, Roy, som är med i Pensionärsrådet. Han förklarar att även PRO står inför en brytpunkt. Alla som är 65+ går inte nödvändigtvis med i en pensionärsförening. ”Unga pensionärer har idag ofta ett annat tänk”. De är inte nödvändigtvis intresserade av de aktiviteter som erbjuds. Man har andra sätt att mötas. Sedan kanske man inte vill associera sig med äldre. Man värjer sig för åldrandet och att bli beroende av vård. Han påpekar att pensionärer ”också har sina problem”, t ex med hemtjänsten, och indikerar att initiativ av detta slag kanske inte är det viktigaste att lägga sin energi på. Samtidigt medger han att det inte finns några som är så gnälliga och otacksamma som pensionärer. ”Det ska gnällas om allt”. Roy berättar att han slutat gå till föreningslokalen/caféet som MKB erbjuder i hans eget seniorboende. ”Kärringarna gnäller om vem som ska koka kaffe. Dessutom är det tänkt att lokalen ska delas mellan olika föreningar. Då gnälls det om det, hur möblerna ska stå etc. ”Det är väldigt lätt att bli pessimist”.

Pensionärsföreningen erbjöds att flytta sin verksamhet till Gemenskapens lokaler efter tips från chefen för V&O. Tillgängligheten är bättre eftersom föreningen har sina flesta medlemmar i området. De flesta är över 70 och då blir det ofta besvärligt att ta sig långt. Föreningen får låna lokalen för sina medlemsmöten 2 gånger i månaden mot att de öppnar och stänger lokalen en gång i veckan. Först trodde Roy att de äldre skulle samlas i lokalerna på dagtid, bara för att umgås. Men så har det inte blivit. Han vet inte vad pensionärer gör i stället. Många är bara med i föreningen för att man *ska* vara med i en förening. Det finns inget större intresse för att engagera sig och man har inte fått fler medlemmar sedan man flyttade hit, trots att det bor många äldre i området. Roy åberopar en slags mentalitet där ”var och en ska klara sig själv”. Själv har han mycket kontakt med släkt via e-post och facebook. Han tycker att Gemenskapen är ett intressant projekt men tror att det blir svårt att få det att fungera: ”Vi skandinaver är tröga när det gäller att mötas. Du kan erbjuda hur mycket som helst, folk är ändå inte intresserade”. Pensionärer vill dessutom ses på dagtid och ungdomar på kvällstid. Roy instämmer att det är mycket busliv ute och att de äldre är rädda. Men det spelar egentligen ingen roll *var* i staden man bor – pensionärer går ändå inte ut.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att även om ett av Gemenskapens huvudsyfte är att öka tryggheten för de äldre i området, verkar de äldre som jag talat med inte speciellt rädda för ungdomar, snarare tvärtom. Det kan naturligtvis också vara så att de som verkligen är rädda inte går ut över huvud taget och då lär jag inte finna dem här. Frågan återstår hur man når ut till de som är socialt isolerade och kanske i störst behov av dylika insatser? En annan viktig aspekt är hur man ska ändra seniorernas attityd till kommunen. Tanken är att de inte ska vara

beroende av personalen. Men många seniorer vill gärna komma till ett dukat bord. Besökarna är få, men de som kommer är stammisar. Relationer skapas. Människor blir sedda. Och det finns en större chans att bli sedd när man är få till antalet.

6.6 Övriga målgrupper

Vid tiden för mitt fältarbete bestod de yngre besökarna av ett gäng s k bråkstakar (killar) från Stenkulaskolan som åt lunch med sina lärare i restaurangen - detta för att de skulle komma bort från skolmiljön. Jag kan som sagt inte uttala mig om denna målgrupp men det har framkommit av mina intervjuer att det finns delade meningar om de potentiella yngre besökarna. Både PL och restaurangpersonalen är mest inställda på att få dit föräldralediga och studenter och att bara ha punktinsatser för ungdomar. *Ung* för PL betyder ”under 65 år” men han tycker att kommunen har en tendens att rikta in sig på barn och ungdom. Piotr på MKB är kritisk till att Stenkulaskolan fokuserar på de som redan förmår engagera sig i meningsfulla aktiviteter på fritiden. Han anser i stället att MKB måste satsa på vilsna ungdomar och ha en dialog med de som vänt samhället ryggen: ”Ungdomar ska ta till vara på det som kommunen erbjuder”. Samtidigt medger han att man inte ska vara blåögd; ”De kommer inte direkt och kramar en. Men det räcker att man lyckas med ett par stycken som i sin tur kan påverka de andra”. MKB’s förvaltare, som sitter med i projektets styrgrupp, betonar samspelet just mellan ungdomar och äldre:

”MKB vill skapa ett forum för drivkrafterna. Utopin är att få ungdomar och äldre att vara i samma rum och göra något gemensamt och se det fungera varje dag. Man har mycket att lära varandra. Problemet är att det mänskliga egot står i vägen för mycket”. (Anders, ca 45)

Det är MKB’s idé att Samspel ska leverera aktiviteter för en riktad målgrupp, d v s ungdomar mellan 16-25. Moa från kommunen är förvånad men imponerad över hur mycket kunskap MKB har om sina hyresgäster, inte minst ungdomarna: ”Det är inte så att invånarna har sagt att det är jätteoroligt i området, men vi vet det. Jag tror att det finns många invandrarbarn som inte har det så bra, men det är MKB’s ord”. Generationsöverskridande möten är mycket svårare än vad hon trott från början och då syftar hon i synnerhet på de ungas frånvaro: ”Vi klarar nog inte av det så det senaste är att skolan ska gå in och ta med sig egen personal. Men har de med sina lärare, kan man ju undra om det är en mötesplats”. Moa understryker att Gemenskapen ska vara en öppen verksamhet och inte en pedagogisk dito. Hon verkar inte känna till Samspels nya uppdrag och påpekar att Malmö stad inte samverkar med föreningen eftersom det är MKB som håller i den kontakten själva [sic!].

Med denna genomgång vill jag lyfta fram olika uppfattningar om den yngre målgruppen och hur de ska mobiliseras; en av projektets stora utmaningar.

6.7 Att mobilisera besökare och frivilliga - Möjligheter och problem

Idén om en mötesplats för alla åldrar är ju bra och tanken lovvärd men det finns en motsägelse i att kommunala tjänstmän får betalt för att rekrytera volontärer, även om man inte uttryckligen använder den terminologin. Vidare är det symptomatiskt att de som *inte* jobbar operativt med projektet är de som är mest positivt inställda. Notera att jag träffat just dessa högre tjänstemän på deras respektive kontor (långt från målgruppen). De har en representativ roll och det ligger naturligtvis i deras intresse att upprätthålla en fördelaktig bild av projektet, i synnerhet om de tillhör initiativtagarna. Återigen har vi Goffman som jämför sociala sammanträffanden med en teaterscen där det utspelas saker både på scenen (frontstage) och i kulissen (backstage) (1959/1994:97-102). I den främre regionen visar människan upp en idealiserad bild av sig själv, hon upprätthåller en fasad för att hävda en bestämd definition av situationen. I den bakre regionen förbereder hon sig inför framträdandet. Här finns även utrymme för undertryckta fakta, ofta oförenliga med intrycket som förmedlas på scen. Likaså har jag, i de fall där jag haft möjlighet till både en bandad intervju och ett mer öppet, spontant samtal med samma informant, fått motstridande information om samma företeelse. Med andra ord; en officiell version och en backstage-version. PL talar t ex om en kulturkrock när jag inte spelar in samtalet; hur kommunen försöker jämka ihop Malmö stad (institution) med frivillig verksamhet. ”Det är helt skilda organisationer som jobbar på olika sätt”. Kommunen kräver struktur, kontinuitet och uppföljning. Det är emellertid omöjligt att kräva kontinuitet av frivilliga aktörer. Och vem ska dokumentera och utvärdera deras insatser?²⁴ De som arbetar frivilligt är inte intresserade av merarbete, som att fylla i olika blanketter för kommunens räkning. PL menar att kommunen vill få fler äldre att gå med i /starta upp föreningar. Men vad är det som säger att man plötsligt får ett intresse för föreningsliv när man är +65 år, om man inte varit aktiv i föreningar tidigare? ”Föreningsliv är en livsstil”. Vidare påpekar han att systemet är stelbent och att det finns många strukturella problem. Det är svårt att förändra invanda mönster. ”Det är 2010 och kommunen använder sig mer eller mindre av samma strategier som på 70-talet. Man tar inte tillräcklig hänsyn till individuella behov”. Som exempel nämner han att personer med utländsk bakgrund ofta undrar vad anhörighetsstöd betyder. Om man själv tar hand om sina äldre, är man mer intresserad av ekonomisk

²⁴ Dokumentation är ofta ett krav från finansiären (KS).

ersättning än den service som kommunen erbjuder. Men i stället för att kommunen provar varje fall individuellt, avfärdar man omhändertagandet av äldre anhöriga i hemmet genom att kalla det för en kvinnofälla.

Det primära är att få dit besökare. I alla åldrar. Det finns en reciprok underton: Man får låna lokalerna utan kostnad mot att man *engagerar sig och tar ansvar*. En win-win-situation, kan tyckas. Ett uttalande som ”nu måste vi bara få in ungdomarna” låter onekligen ganska instrumentellt men vi har sett att det inte är något som sker per automatik. Uppenbarligen är det även knepigt att mobilisera nya frivilliga ur s k passiva grupper. Kommunen koncentrerar sig på att samarbeta med befintliga föreningar och nätverk, de som redan är aktiva. Det förekommer mycket nätverkande och reciprocitet mellan olika kommunala projekt. Åldersintegration förefaller vara ett nytt grepp där kommunen kombinerar sina satsningar som hittills övervägande gjorts på samhällets äldre (läs: seniorer) och yngre (läs: ungdomar), två grupper som ofta hamnar i ett vacuum.

Den ny tillsatte rektorn för Stenkulaskolan, ett stenkast från Gemenskapen, menar att det finns en negativ konkurrens om samma målgrupper och resurser.²⁵ Olika organisationer borde i stället samarbeta. Han uttalar sig om sin roll i stadsdelstidningen: ”Det viktigaste för mig är att skapa förutsättningar för eleverna att bli fungerande medmänniskor, som - krasst sett - senare i livet ska kunna försörja oss andra; att vara rektor är ju ett samhällsuppdrag” (2010:3). Skolan har en fritidsgård med tre heltidsanställda men lokalen är för liten. Tanken är att i förlängningen förlägga verksamhet på Gemenskapen, genom att tillsätta en arbetsgrupp bestående av ungdomar. Han ser många möjligheter med det generationsöverskridande temat, flertalet ungdomar med invandrarbakgrund har t ex inte sina mor- och farföräldrar i Sverige och därmed ingen direktkontakt med äldre. Rektorn tror på organiserade aktiviteter t ex läxhjälp och levande historia, där äldre berättar hur det var förr. Han medger dock att tröskeln är hög; ”Vi tycker att det här är viktigt men ungdomar behöver inte tycka samma”.

Det är onekligen en svår balansgång mellan att hjälpa på traven, entusiasmera och att inte servera allt. Första steget är att återigen marknadsföra Gemenskapen, fast denna gång som en mötesplats för alla. Informationen sprids via MKB's medlemstidning och uppsatta lappar. Men informationsspridning som sker via face-to-face är fortfarande den mest effektiva trots

²⁵ För övrigt är han Sveriges yngste rektor, 36 år.

att vi lever i ett högteknologiskt informationssamhälle. PL sprider ordet via sina många kanaler och placerar även flera kommunala möten och konferenser i lokalen för att tjänstmännen i sin tur ska sprida ordet till sina kollegor och kunder. Under min tid på Gemenskapen hände det att ett kommunalt möte trängde ut en av de ordinarie aktiviteterna. Man kan förstås fråga sig vad som har störst effekt för informationsspridningen i ett inledningsskede, en utbildning för sjuksköterskor inom Malmö stad eller kreativ verkstad som brukar ha ett par deltagare?

Andra steget är att få dit målgruppen, att ”fånga in dem” och uppmuntra dem till att komma med idéer för att sedan övertala dem att själv verkställa eventuella förslag. Det finns någon slags förväntan om att det är kommunens uppgift. PL berättar att han tidigare varit dålig på att delegera eftersom det många gånger är smidigare att göra allt själv. Det går åt väldigt mycket tid och inte minst tålamod till att få seniorerna att själva hålla i aktiviteterna. Vidare uppger man ha svårigheter att knyta till sig s k invandrarföreningar, samtidigt som det verkar existera en medvetenhet, åtminstone bland dem som jobbar på markplan, om att kommunen kanske inte erbjuder vad de vill ha och att det är kulturellt betingat. Invandrare kanske träffas på andra ställen, på kaféer (*third places*) eller hemma hos varandra? PL, som själv har utländsk bakgrund, påpekar att det även kan finnas en viss misstänksamhet mot sådant som andas myndigheter.

Strategin har som sagt varit att börja med seniorer och det är även den gruppen som PL är mest förtrogen med via sitt nätverk. Samspelets uppdrag är att *leverera* aktiviteter specifikt för ungdomar. Ett samarbete med de lokala skolorna är på gång och eventuellt kommer Gemenskapen samverka med Garaget, en mötesplats som har motsatt problem; man har svårt att locka äldre (jag återvänder till Garaget i slutet av kapitlet).

Ibland blir jag oklar över vem den egentliga målgruppen är. När Jag t ex ifrågasätter beskrivningen av Gemenskapen på Malmö stads hemsida (2010b); ”en mötesplats för dig som är äldre och/eller för dig som är närstående/anhörig”, kontrar PL med att det ”råder olika uppfattningar” inom kommunen och att ”det bara är en fråga om terminologi”. Förvaltaren på MKB blir däremot märkbart upprörd och uttrycker att ”då är vi är körda på förhand!”. Han reflekterar över det faktum att den, i sammanhanget, svårflirtade yngre generationen ofta söker information på nätet. En sådan beskrivning hjälper knappast till att tvätta bort Gemenskapens seniorstämpel.

I en artikel i S. Innerstadens stadsdelstidning tar Gustavsson upp en masterstudents upprop om att väcka Nobeltorget till liv, torget som idag av många uppfattas som en "icke-plats". Studenten menar att det är lätt att tycka till om sin närmiljö och att engagera människor via de sociala medierna, i det virtuella rummet. Hon påpekar att man ligger steget före myndigheterna som fortfarande har för vana att gå den traditionella vägen där man måste bilda arbetsgrupper för att "formulera frågan" (2010:10). Jag ser en meningskonflikt här. Facebook kan säkerligen vara ett effektivt sätt för Gemenskapen att engagera yngre personer, men efter min intervju med MKB's boendevärd, fick jag intrycket att de snarare vill tona ner Internets roll och i stället uppmuntra face-to-face-kontakter.²⁶ Det handlar förmodligen om att hitta en strategi där kommunen inledningsvis fångar upp intresset via nätet för att sedan koka ner det till i r l (in real life). Vidare talar man inte gärna om klass i sådana här sammanhang, men vilka är det som generellt sett är mest engagerade i sin närmiljö? Om man ser till *Östra Sorgenfri* är det knappast ett medelklassghetto. Det är ett förhållandevis underprivilegerat område. Människor som har fullt upp med att få ekonomin att gå ihop prioriterar inte samhällsengagemang. Som många av mina informanter själv säger: "Man tänker på sitt".

Jag har i detta avsnitt påvisat svårigheterna med att engagera målgruppen på de sociala och strukturella (olika organisationskulturer) problem. Engagemang och ansvar måste komma underifrån. Som avslutning på detta kapitel ska jag presentera mötesplatsen Garaget, ett exempel där kommunen faktiskt lyckats med att åstadkomma delaktighet.

6.8 Komparativ studie - Gemenskapen versus Garaget

Eftersom jag faktiskt själv (frivilligt) besökt en annan av Malmös kommunalt initierade mötesplatser, *Garaget*, tänkte jag att det kan vara intressant att göra en översiktlig komparativ studie av Gemenskapen och Garaget. Flera informanter (från kommunen) har föreslagit Garaget. Mötesplatsen vänder sig också till en bred målgrupp (utan att för den skull ha ett uttalat syfte om att vara generationsöverskridande) och man har kommit längre i processen. Det betraktas allmänt som en "lyckad mötesplats". Vad motiverar ett sådant omdöme?

Garaget är en gammal industrilokal (ett f d lokstall), som ligger intill en trafikerad väg i kvarteret Facklan i Sofielund, också i S. Innerstaden. På byggnadens fasad hänger tre vepor med text: "Garaget", "Bibliotek" och kommunens slogan: "Mångfald, möten, möjligheter".

²⁶ Vi tiden för min studie fanns det ännu inget trådlöst nätverk på Gemenskapen.

Besökaren slås av den enorma öppna rymden i lokalen, som är på 580 kvadratmeter. Det märks att man fokuserat på att skapa en välkomnande atmosfär trots den ganska råa industrikänslan. Möblemanget är en brokig blandning av second hand snitt. Biblioteket är insprängt i hela lokalen (ca 3000 böcker). Det finns olika sittgrupper, en scen, dansbana, kreativ verkstad och ett konferensbord, där folk kan sitta med sin dator eller låna en laptop (trådlöst nätverk). Besökare kan låna symaskiner och olika spel. Personalen, två värdar, står bakom disken i det ekologiska caféet, där det säljs kaffe med tilltugg till självkostnadspris.

Vid tidpunkten för studiebesöket som används här, finns det många barn i lokalen, kanske för att klockan är 14. Ett ungt par sitter och fikar. Tre pojkar sitter framför sina datorer vid konferensbordet. Var och en håller på med sitt. Musik spelas på låg volym. En medelålders dam kommer in och börjar bläddra i en tidskrift. De enda som hörs är barnen (en grupp flickor, kanske med somalisk bakgrund). Garaget kan betraktas som ett alternativt bibliotek.

Den tillförordnade sektionschefen (Lotta, ca 45), med både budget- och personalansvar till skillnad från Gemenskapens PL, medger att hon inte varit med om att starta upp verksamheten och kan därför inte svara på frågor om själva processen. Lotta uppger dock att kommunens lokal tidigare stått tom i flera år, fram till att ”våldigt progressiva tjänstemän” till slut bestämde att medborgarna skulle få bruka Garaget och bestämma innehållet i verksamheten. Lokalen har ingen speciell stämpel sedan tidigare (jmf Gemenskapen). Det enda kommunen vetat från början är att det ska finnas ett stadsdelsbibliotek.

Förarbetet och visionärerna i styrgruppen har haft en avgörande roll. Sju workshopstillfällen arrangerades med människor i närområdet. De ca 100 inkomna förslagen strukturerades, varpå brukarna fick rangordna dem. Resultatet blev bibliotek (medborgarna väljer utbudet av böcker), kreativ verkstad, billigt ekocafé och diverse kulturarrangemang (utställningar, teaterföreställningar mm). Verksamheten har nu varit i gång i två år, budgeten är 3 miljoner/år och där finns fem anställda.²⁷ Öppettiderna är som regel 12-17 eller 12-19 på vardagar, men därutöver är där arrangemang nästan varje kväll. Folk får låna lokalen om de inte har kommersiella syften och alla är välkomna. Brukaren skriver på ett kontrakt om ansvar för nyckel och larmning och måste återställa lokalen i dess ursprungliga skick. Det är dock svårt att driva flera arrangemang samtidigt, eftersom Garaget består av en enda stor lokal, till

²⁷ Kommunbidrag och bidrag från Kulturförvaltningen fram till 2011.

skillnad från Gemenskapen. Garaget har väckt stort intresse vida omkring och verksamheten får studiebesök från hela Sverige.

6.9 Aktör-struktur-problematiken belyst

Hela idén med Garaget är att det ska baseras på brukarinvolvering. Genom att involvera brukarna från första början, har kommunen skapat en förväntan hos folk. Det har varit essentiellt att hitta en strukturerad form för brukarmedverkan. De anställda måste vara inställda på att brukarmedverkan är det primära och att allt därmed tar längre tid. Garaget har 6-7000 besökare/månad. Det uppstår *möten* över både åldrar, kulturer och sociala skikt. Många alternativa familjer och somaliska familjer har funnit sig tillrätta här. Dock har de ansvariga haft svårt att locka dit seniorer, trots att det finns ett äldreboende i närheten. Kanske är det för att de yngre fått fotfäste först? Ett samarbete planeras hur som helst med Gemenskapen, som ju har motsatt problem. Sektionschefen tycker att man lyckats med integreringen, men framhåller att det är lika mycket en plats för folk som inte vill mötas. Vem som helst kan komma dit och pyssla med sitt. Hon tycker att det är spännande att jobba i ett ”social belastat område” och att medverka till en positiv samhällsutveckling. Det är högt i tak, både fysiskt och psykiskt, på arbetsplatsen. Man jobbar aktivt med värdskapet och med att personalen får användning för sin specifika kompetens. Det pågår en konstant utveckling men alla förändringar är väl genomtänkta: ”Kul men krävande - ibland skulle man bara vilja sitta i Konsums kassa där den enda förändringen är prishöjningen”. Sett utifrån Oldenburgs teoretiska perspektiv har garaget många av de kvaliteter som är typiska för en *third place*.

6.10 En haltande jämförelse

Som deltagande observatör är jag självklart medveten om, att det inte är helt rättvist att jämföra Gemenskapen med Garaget, eftersom projekten kommit olika långt i sin livscykel och att Garaget haft andra strukturella och ekonomiska förutsättningar. Idag är det en etablerad verksamhet och inte ett temporärt projekt. Det finns en tyngd i att Garaget är en biblioteksfilial. Dessutom är lokalen i sig en häftig upplevelse för flertalet nyttjare. De som håller i verksamheten förtjänar epitetet eldsjäl, och det är bevisligen en viktig drivkraft när folk arbetar operativt i en verksamhet av positiv social karaktär. Sektionschefen uppger, att de anställda lär sig att jobba med närdemokrati och liknande processer men att de även får arbeta med sina egna styrkor och svagheter. Projektets historia visar dock att brukarmedverkan inte är problemfritt. De ansvariga kan inte beakta alla individuella önskemål, utan måste ta hänsyn till helheten. Det kan t o m vara ett hot mot den representativa demokratin om man inte är

tillräckligt *tydlig* i mötet med brukarna om vilken roll de ska ha. Annars finns risken att folk blir besvikna.

Vi kan konkludera att kommunen faktiskt lyckats med att skapa engagemang och delaktighet på Garaget; medborgarna kommer med förslag, kommunen genomför och det finns personella resurser till det. I Gemenskapens fall vill man att medborgarna både ska frambringa och verkställa sina idéer. Det är större fokus på *gemensamhetsskapande aktiviteter* och man verkar rikta sig mer till föreningar än till individer. Lokalen är dessutom mer *sluten* till sin karaktär eftersom den ligger mitt i ett bostadsområde. Garaget är i högre grad en öppen mötesplats där besökaren kan vara anonym. Här erbjuder kommunen i första hand en biblioteksfilial och en lokal för arrangemang i ett socialt utsatt område.

7. Sammanfattning och teoretiska implikationer

Gemenskapen och samverkansproblematiken – teori och analys

Innan jag återanknyter till en rad tidigare nämnda teorier, vill jag ge en kort sammanfattning. Vi har sett hur kommunen och MKB identifierat följande sociala problem som ska försöka lösas med en minimal resursinsats: En brist på lokala mötesplatser, stökiga, rotlösa ungdomar som orsakar otrygghet i området (främst bland äldre boende), hög omflyttningsfrekvens (vilket knappast främjar det lokala engagemanget), seniorer, vars erfarenheter inte utnyttjas som resurser i samhället; i stället för att isoleras borde man ta vara på deras kunskap och inte minst *tid*. Därtill har socialt umgänge en hälsofrämjande effekt som i längden drar ner på vårdutgifterna. Genom att sammanföra olika åldersgrupper hoppas kommunen och MKB på ett kunskapsutbyte och en tryggare miljö som bygger på samverkan. Offentlig sektor har dessutom insett att man måste börja samarbeta mer med frivilliga (läs: obetalda) aktörer om man ska klara av framtidens utmaningar. Vi har också sett att det inte finns någon direkt efterfrågan på just generationsöverskridande mötesplatser. Samhället erbjuder inte vad man *tror* att de boende behöver utan vad samhället behöver för att det ska vara socialt och *ekonomiskt* hållbart.

Gemenskapen är i grund och botten ännu ett integrationsprojekt. Projektet startade visserligen upp före kommunens beslut om Områdesprogrammet (se s 20), men jag anser att syftet är snarlikt, även om det inte är explicit. Kommunen och MKB vill öka tryggheten i området genom att erbjuda en lokal för gemensamma aktiviteter, eftersom lokal gemenskap

(Gemeinschaft) uppenbarligen inte är något som uppstår av sig självt. Projektet kan ses som ett försök att befästa den sociala ordningen med (eller utan) målgruppens hjälp. Shore & Wright hade förmodligen också tolkat terminologin generationsöverskridande mötesplats som ett sätt för kommunen och MKB att kamouflera sin politiska agenda för målgruppen. Man skulle kunna hävda att kultur, i bemärkelsen *mötesplatskultur*, här används som ett politiskt redskap; den ideale medborgaren är integrerad och följer de sociala normerna.

Även tidigare nämnda Nader diskuterar sociala kontrollprocesser och hur dessa fungerar för att ändra beteenden. Ett socialt imperativ kan internaliseras så till den grad att målgruppen uppfattar det som att det är de själva som fattar beslut (1997:716). Hon skiljer mellan social kontroll (kontroll över grupper eller relationer) och kulturell kontroll (kontroll över tankar och åsikter s k mind colonization) och menar att sistnämnda är mer gångbar och effektiv i ett demokratiskt samhälle eftersom det är en subtilare form av kontroll (ibid:719). Gemenskapen skulle kunna uppfattas som en kombination av dessa båda kontrollmekanismer. Dels ska medborgarna uppmuntras till generationsöverskridande relationer, dels kan mötesplatsen fungera som en *normaliserings-process* av individer som antas befinna sig utanför samhället. Kulturell kontroll blir dessutom *billigare* för samhället. Om man sedan granskar projektets inplanerade samarbete med Stenkulaskolans rektor, kan skolan betraktas som en institution där vissa styrande normer ska internaliseras så att individerna kan fungera socialt. Seniorerna förmodas redan ha internaliserat de normer som krävs för ett fungerande samhälle. Lyckas man sammanföra olika åldersklasser på en mötesplats, kan den sociala såväl som den kulturella gemenskapen förstärkas.

Min fallstudie visar på samverkansvårigheter på olika plan: mellan målgrupperna, mellan föreningar och mellan offentlig-, privat- och idéell sektor. Det saknas en *tradition/kultur* av samverkan. På ytan verkar det ofta fungera bra, aktörerna håller skenet uppe samtidigt som var och en uppenbarligen kör sitt eget race. Jag kan själv inte avgöra om det handlar om missförstånd eller gömda agendor, men det råder inget tvivel om att det saknas transparens. Det existerar ett ömsesidigt beroende men vissa aktörer, som kommunen, har ett större strukturellt inflytande. Dessutom är kanske *gränsöverskridande mötesplats* inte tillräckligt tydligt definierat av initiativtagarna? MKB verkar ha en approach där man kastar en nostalgisk tillbakablick på det forna lokalsamhället (Gemeinschaft). Malmö stad vill därtill tänka nytt genom att samarbeta med frivilliga (vars frivillighet kan ifrågasättas när det är ett kommunalt initierat projekt som Frivilligcenter eller en arbetsmarknadspolitisk åtgärd som

Samspel). På sätt och vis faller kommunen här på eget grepp. Det finns utrymme för att experimentera med Gemenskapen men när kommunen vill samarbeta med Frivilligcenter, visar det sig att sistnämnda är alltför strukturerat för att jobba utifrån ett boendeperspektiv (underifrån). Samtidigt som kommunen är medveten om att förändring och flexibilitet krävs, verkar det finnas en oförmåga att se organisationskultur som en kontinuerlig meningsskapande process. Men kultur är inte något man *har* utan något som skapas och omformuleras via uppbyggnaden av relationer.

Vidare finns det en motsättning mellan kommunen som betonar att verksamheten och dess innehåll måste växa fram underifrån, att det måste få ta tid, och MKB som vill omvandla Gemenskapen till sitt eget sociala projekt genom att leverera målgruppsinriktade aktiviteter (uppifrån). Överlag är det otydligt om det är en målsättning i sig att de som är målgrupp för insatsen ska vara delaktiga i genomförandet eller om man ska betrakta ökad delaktighet i samhällslivet som ett resultat av genomförandet. Hosseini-Kaladjahi är kritisk till att staten/kommunen inte har någon väldefinierad interventionsmodell och att man ofta använder sig av *trial-and-error* för att hitta lämpliga strategier. Förändringsarbete måste baseras på forskning om bakomliggande faktorer; en "analytisk ingripandemodell" och det måste få ta tid om det ska bli en framgångsrik insats. Han ställer denna önskvärda praxis emot den rådande "symptomatiska ingripandemodellen" som går ut på att kommunen/staten "ser" och "inventerar" problem och lokala symptom för att sedan formulera dessa i projektförslag. (ibid:20). Integrationsprojekt i Sverige har alltid varit toppstyrda men kommunen skjuter över ansvaret på lokalbefolkningen under benämningar som boendemedverkan och underifrånperspektiv. Författaren sträcker sig till att påstå att om man lyckas lösa svårigheterna med delaktighet, har man även löst integrationsproblemet, d v s satsningens syfte (ibid:75).

Oavsett vilken strategi man har, är det någon form av attitydförändring man vill åstadkomma; att vi måste ta vara på vår gemensamma kunskap och erfarenhet, ung som gammal, och samarbeta om vi kunna skapa ett socialt hållbart samhälle.

För att titta närmare på dynamiken mellan aktör och struktur, har jag använt mig av Giddens, som menar att sociala strukturer inte är givna på förhand utan byggs upp via en ständig återkopplingsprocess mellan aktör och struktur. Giddens struktureringsteori kombinerar det aktörscentrerade perspektivet med existensen av de nedärvda samhällsstrukturerna, som representeras lokalt där aktörerna faktiskt finns. Genom mer eller mindre samordnade

handlingar byggs nya strukturer/organisationer upp, i detta fall en mötesplats. Individernas avsikter är viktiga men ett genomförande kräver en hel del samverkan. Även om individen har kontroll över sina handlingar har hon inte automatiskt kontroll över andras. Kollektiva strukturer kräver kollektiv samverkan. Uppsatsen påvisar att detta inte är en enkel process för Gemenskapens aktörer. Att styra målgruppens intentioner och handlingar blir lättare för den aktör som har *resurser* att belöna deras handlingar med. Om resurserna först måste mobiliseras, tar genomförandet av projekt desto längre tid. Fattigdomens strukturer har en tendens att reproduceras enklare; segregationens lättare än integrationens.

Det paradoxala är att projektets administratörer är beroende av frivilliga aktörer för att nå målet. Men om verksamheten ska bli självbärande underlättar det om brukarna *själva* tar initiativ till aktiviteter och samverkan. Giddens teori erbjuder ett synsätt som tillskriver både offentliga administratörer och medborgare ett aktörskap; en förmåga att förändra. Den centrala aspekten är dock hur folk uppfattar kommunens ledning utifrån egna erfarenheter. Medborgarna måste *själva* betrakta sig som aktörer och medborgare, inte enkom som *konsumenter* och *förmånstagare* av den administrativa staten (jmf den äldre målgruppen) eller *motståndare*, för den delen (jmf ungdomarna). Det är här som det krävs en attitydförändring så att kommunen och MKB stegvis kan lämna över alltmer ansvar på målgruppen.

Som nämnts i det inledande teorikapitlet studerar Alberoni relationen och växelverkan mellan sociala rörelser och institutioner. Vilka rötterna till rörelsens spontana startskott eller *nascent state* än är, blir den generella implikationen, att ingenting genereras fixt och färdigt som genom ett blixtnedslag. Alla institutioner och organisationer måste i regel byggas upp genom interaktion och samverkan mellan olika aktörer. Detta kräver människors tidsinsatser, lokaler och ett antal andra resurser (vilket belyser Giddens tes att nedärvda strukturer består av bl a *regler* och *resurser*). Vilka mänskliga resurser som blir disponibla för kollektiva projekt beror på hur mycket samverkan det tidigare funnits mellan Gemenskapens aktörer. Vill man ha ytterligare samverkan krävs det investeringar. Det är denna resursmobilisering Malmö kommun vill åstadkomma genom att bidra med en grundplåt: en lokal att verka utifrån och en projektledare som ska genomföra den initiala mobiliseringen.

För att anknyta till Alberonis teori om relationen mellan nascent state, social rörelse och institution, kan Gemenskapens betraktas som en *inverterad process*. Kommunen, en institution som i viss mån är på nedgång (om man ser till välfärdsstatens nedmontering), försöker få i gång en social rörelse (medborgaraktivitet och möten över generationerna) fast

under (mer eller mindre) kontrollerade former. Kruxet är att endast initiativtagarna verkar befinna sig i ett tillstånd av nascent state. De som förväntas verkställa den innovativa idén är inte själv frälsta.

Kan Gemenskapen i egenskap av ett tvärprofessionellt projekt med många auktoriteter påvisa existensen av ett komplext samhälle (eller *särhülle*) på mikronivå? När man ser på de individuella aktörerna i projektet är det svårt att finna någon sammanhängande gemensam logik (eller sub-kultur). Jag håller till stor del med Barth om, att antropologen bör studera denna brist på sammanhang ("incoherence"), liksom bristen på automatisk samverkan. Man måste se verkligheten i hela sin segregerade eller integrerade komplexitet i stället för att konstruera artificiella mönster och homogena strukturer genom att bara se vad man vill se. (Det är därför jag ger aktörerna en chans att säga sitt.) Barth gör oss uppmärksam på vad som framkommit tydligt i min studie; att befintlig kultur och nedärvda organisationer och strukturer är distribuerade i befolkningen och inget som automatiskt delas av alla invånare. Varje enskild aktör (eller informant) är positionerad och kan varken se eller förklara *helheten*. Detta drabbar tyvärr även forskaren, men det ger samtidigt friheten att göra sin egen analys och ge sin uppfattning av helheten. Slutligen; anser Barth att det ofta finns en diskrepans mellan händelser och individens intentioner, eftersom olika "streams" motsvarar olika intentioner. Det är dessa "streams" som jag sett komma upp till ytan och kollidera eller bara passera varandra i ett projekt som Gemenskapen.

7.1 Slutdiskussion

När jag själv samarbetade med kommunen för fem år sedan kretsade mycket runt begreppen integration och invandrare. Nu verkar tjänstemännen jag intervjuat undvika att tala i de termerna. Är det medvetet för att man använder begreppet generationsöverskridande mötesplats i stället, eller är integrationsaspekten irrelevant i sammanhanget? Vad gäller Gemenskapen, har det inte gjorts någon systematisk kartläggning av de lokala invånarnas behov. Ungdomarna efterfrågar förvisso en plats att vara på, men kanske hade det räckt med ett lokalt café (en *third place*) i stället för en kommunal filial i form av en mötesplats? MKB har haft en dialog med selektiva grupper (invandrarungdomar på glid respektive seniorer som känner sig otrygga). Frågan är om det huvudsakligen är dessa grupper som man ämnar sammanföra, face-to-face, i hopp om att höja tryggheten i området? Har debattens fokus

flyttats från dikotomin invandrare/svensk till ung/gammal, eftersom sistnämnda är mer inkluderande och inte lika utnött och stigmatiserad?

Jag blev aldrig riktigt klar över projektets *egentliga* målsättning men jag tolkar Gemenskapen som en något forcerad och resurssnål strategi för att sammanföra i första hand ungdomar och seniorer. Kommunen vill på så sätt ta vara på mänskliga resurser (kunskap och erfarenheter), vilket i slutändan förhoppningsvis visar sig vara gynnsamt för hela samhällsekonomin. Frågan är *vilka* slags möten man åstadkommer på detta vis och om det inte bara är ett försök till en *quick-fix* av en mycket mer omfattande samhällsproblemik? Gemeinschaft har till stor del gått förlorat i det segregerade välfärdssamhället och det är knappast något som kan återskapas via en policy för kommunala mötesplatser, även om det är ett lovvärt experiment. Saknas det dessutom inter-subjektivitet och gemensamma strategier förblir de generationsöverskridande mötena ett ouppnåeligt ideal.

Jag kan i alla fall konstatera att aktörerna inte har samma syn på hur man ska arbeta med målgruppen och att bruket av begreppet underifrånperspektiv är en metafor för en modern form av social ingenjörskonst (i cyniska ordalag). Det ska bli spännande att se om man lyckas mobilisera den yngre målgruppen, om det uppstår några *möten* och hur dessa i så fall upplevs av individerna (mitt ursprungliga uppsatsämne).

Avslutningsvis kan man framhålla att den yngre generationen (alla under 65, enligt PL's definition), självklart vill välja *var* och *vem* man umgås med på fritiden, efter diverse obligatoriska kontakter i skolan eller på arbetsplatsen. Vi människor har trots allt en begränsad kapacitet för att träffas och mötas på ett personligt plan. Och det går ej att åstadkomma hur mycket integration som helst. Integration är i det avseendet *allokativ*, d v s vissa former av integration minskar medan andra ökar. Vår tids medierade integration (t ex virtuella mötesplatser) går automatiskt ut över face-to-face integrationen. De äldre har sin TV och de yngre sin dator (om man ska generalisera *rätt* och det är just det som är samhällsvetarens uppgift). I den virtuella världen kan individen dessutom frigöra sig från alla sociala kategoriseringar och vara precis vem hon vill.

När det gäller framtida forskning, kan det vara betydelsefullt att undersöka huruvida kommunala mötesplatser kommer fylla en funktion för framtidens seniorer och om satsningar av detta slag de facto gynnar samhällsekonomin. Det kan även vara intressant att fokusera på klassdimensionen eftersom jag erinrar mig att det uppfattas som politiskt inkorrekt att tala om klass i kommunalpolitiska sammanhang.

8. Referenser

- Aggestam, J. (2010) *Hälsa och livskvalitet på äldre dar. En utvärdering av mötesplatser för äldre i Malmö*. Malmö Högskola, Centrum för tillämpad arbetslivsforskning.
- Alberoni, F. (1984) *Movement and Institution*. New York: Columbia University Press.
- Barth, F. (1989) "The Analysis of Culture in Complex Societies" i *Ethnos*. Vol 54:3-4, ss 120-141.
- Bauman, Z. (2000) *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Bauman, Z. (2001) *Community: Seeking Safety in an Insecure World*. Cambridge: Polity Press.
- Carlbon, A. (2003) *The Imagined versus the Real Other - Multiculturalism and the Representation of Muslims in Sweden*. Diss. Lund Universitet, avd. för sociologi.
- Clifford, J. (1983) "On Ethnographic Authority", i *Representations*. Vol.1, nr 2, ss 118-142. University of California.
- Clifford, J. & Marcus, E. G. (red.) (1986) *Writing culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Clifford, James (1988) "Identity in Mashpee" (ss 277-346) i *The Predicament of Culture; Twentieth-Century Ethnography, Literature, and Art*. Cambridge: Harvard University Press.
- Ervin, A. M. (1995) *Applied Anthropology: Tools and Perspectives for Contemporary Practice*. Allyn and Bacon, Boston.
- Geertz, C. (1983) *Local Knowledge. Further Essays in Interpretive Anthropology*. New York: Basic Books.
- Giddens, A. (1979) *Central Problems in Social Theory: Action, Structure, and Contradiction in Social Analysis*. University of California Press.
- Goffman, E. (1959/1994) *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Norstedts Akademiska Förlag. [Ursprunglig titel: *The presentation of Self in Everyday life*].
- Goffman, E. (1963/2001) *Stigma - den avvikandes roll och identitet*. Norstedts Akademiska Förlag. [Ursprunglig titel: *Stigma: Notes on the Management of Spoiled Identity*].
- Grönvall Lindgren, S. & Sampognaro Keljevic, J. (2010) *Behov av sociala mötesplatser i Malmö. En undersökning av sociala mötesplatsers betydelse för människors känsla av gemenskap och delaktighet i samhället*. Examensarbete i socialt arbete. Program äldrepedagogisk fördjupning. Hälsa och samhälle, Malmö Högskola.
- Gustavsson, J. (2010) "Torget är en icke-plats" i *Södra Innerstadens stadsdelstidning* nr 3. Malmö stad.
- Hosseini-Kaladjahi, H. (2002) *Stora fiskar äter fortfarande små fiskar. Helhetsutvärdering av storstadssatsningen i Botkyrka kommun*. Mångkulturellt centrum, Botkyrka.

- Hyland Eriksen, T. (2005). *Vad är socialantropologi?* Bokförlaget Natur och Kultur, Stockholm.
- Lahti Edmark, H. (2003) *Fängslade bilder, fängslade verklighet – om utsatta bostadsområden och interventioner*. Lic. Lunds Universitet, Socialhögskolan. Tillgänglig: http://www.lu.se/images/Socialhogskolan/2003_5.pdf
- Layder, D (1994/1998) *Understanding Social Theory*. London, Sage Publications.
- Marcus, E. G. (1995) "Ethnography in/of the World System: The Emergence of Multi-Sited Ethnography" i *Annual Review of Anthropology*. Vol 24, ss 95-117.
- Meeuwisse, A. (1999) *Debatten om välfärdsstaten och det civila samhället*. Arbetsrapportserie nr 11. Stockholm: Ersta Sköndal Högskola.
- Nader, L. (1972) "Up the Anthropologist: Perspectives gained from studying up" i *Reinventing Anthropology*. Hymes, D. (red). New York: Pantheon.
- Nader, L. (1997) "Controlling Processes: Tracing the Dynamic Components of Power", i *Current Anthropology*. Vol. 38, No. 5, ss 711-723. University of Chicago Press.
- Oldenburg, R. (1989) *The Great Good Place*. New York: Paragon Books.
- Shore, C.& Wright, S. (1997). *Anthropology of Public Policy: Critical Perspectives on Governance and Power*. London: Routledge.
- Tesch R. (1990) *Qualitative Research: Analysis Types and Software Tools*. New York: Falmer.
- Tönnies, F. (1887/1988) *Community and Society*. Michigan State University Press. [Ursprunglig titel: *Gemeinschaft und Gesellschaft: Abhandlung des Communismus und des Sozialismus als empirische Kulturformen*].
- Yin, K.R. (2006) *Fallstudier: design och genomförande*. Liber, Malmö.

Rapporter

- Integrationsrådet i Malmö (1999) *Åtgärdsplan för att främja integration i Malmö stad*. Tillgänglig: <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med/Sa-arbetar-vi-med.../Integration/Atgardsplan-for-integration.html> [2010-11-28]
- Regionplanekontoret (2010) *Mötesplatser i Stockholmsregionen*. [Elektronisk] Rapport. Stockholm, Regionplanekontoret. Tillgänglig: <http://www.regionplanekontoret.sll.se/Publikationer/2010/Motesplatser-i-Stockholmsregionen/> [2010-11-28]
- Socialstyrelsen. *Folkhälsorapport* (2009). Tillgänglig: <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-126-71> [2010-11-28]

Socialstyrelsen. *Social rapport* (2010). Tillgänglig:
<http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2010/2010-3-11> [2010-12-03]

Hemsidor

<http://www.mkbfastighet.se/templates/PageStandard.aspx?id=886> [2010-12-01]

<http://www.mah.se/Ar-student/Naktergalen-Mentorsverksamhet/Om-Naktergalen/Naktergalen-Senior/> [2010-12-08]

Malmö stad (2010a) <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Sa-arbetar-vi-med/Sa-arbetar-vi-med.../Omradesprogram.html> [2010-12-10]

Malmö stad (2010b) <http://malmo.se/Medborgare/Omsorg-var-d--stod/Stod-till-aldre--seniorer/Motesplatser-for-aldre/Gemenskapen.html> [2010-12-06]

<http://sv.wikipedia.org/wiki/Policy>

Radioprogram

Konflikt: Integrationsförvirringen (2010) [Radioprogram] Producent: Ira Mallik. Sveriges radio, P1, 20 nov